

*Želimo Vam blagoslovljen Božić,
sretnu i uspješnu Novu 2020. godinu!*

Broj 70 prosinac 2019.

Registrirane u Registru medija

Registarski broj: NV000763

OSNIVAČ

Udruga Hrvatska nezavisna lista

UREDNIK

Zlatko Išković

UREDNIŠTVO

Ivan Stipičić, Michael Ilić, Marko

Vidaković, Mirko Paulić

LEKTOR

Ruža Alaga

TISAK

Eurobit, Subotica

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Dušan Rus

Za sadržaj članaka odgovara autor. Članak s osobnim stavom odražava stajalište autora. Svi autorski tekstovi podliježu Zakonu o zaštiti autorskih prava Republike Srbije i Međunarodnom zakonu o zaštiti autorskih prava.

web: www.hnl.org.rs

mail:

hrvatska.nezavisnalista@gmail.com

Ivana Sarića 85

Subotica

Broj računa i naziv banke:

325-9500700031188-42

Hrvatske novine broj 70 je sufinanciran iz proračuna Republike Srbije Ministarstva kulture i informisanja

«Stavovi iznijeti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodijelio sredstva»

Pjesme duše

NEBO RADOST NAJAVLJUJE

Piše : Ljubica Kolarić-Dumić

Ide Božić, ide Božić,
pastirska se pjesma čuje.

Rodit će se Isus mali,
nebo radost najavljuje.

Štalica u Betlehemu
djetesce već očekuje.

Slamica je topla, meka,
cijeli svijet se sad raduje.

Ide Božić, ide Božić,
pripremimo srce svoje!
Dolazi nam Isus mali
i zvončići glasno zvone.

VEĆ SE ČUJE ZVON

Već se čuje zvon, već se čuje zvon,
s neba dođe glas, rodit će se On.

I pastiri već pjevaju u glas,
rodit će se Isus ljudima na spas.

U toj svetoj noći zemlji šalje Bog
za spasenje svijeta milog Sina svog.

Već se čuje zvon, već se čuje zvon:
Din, din, don! Din, din, don!

Dolazi nam Bog! Već se čuje zvon. .

BADNJA NOĆ

Okrunile zvijezde nebo,
sjaji mjesec žut.
Tiha noć je, jasna svjetlost
pokazuje put.

Do Betlema grada svetog
gdje u štalici,
Isus mali uz Mariju
spi na slamici.

Pohitajmo i mi pjesmom
u zvjezdanu noć!

Badnja večer sve nas zove,
Isus će nam doć'.

Zapjevajmo, pohitajmo
u tu svetu noć!

SVETA NOĆ

Nebo treperi, sveta je noć,
jaslice male, slamica meka.
U toploj štalici Marija Majka
rođenje Isusa malenog čeka.

Podimo skupa u svetu noć,
vidjeti dijete, pravoga Boga!
Da ljude spasi i Zemlju cijelu,
Otac nam šalje Sina svoga.

Josip i Marija u noći bdiju
i dahom svojim djetesce griju.
Pjesma anđela s rajskih visina
hvali i slavi Božjega Sina.

Badnja je noć, tiha i sveta,
Nebo nas zove i zvijezde jasne.
Tri kralja idu, darove nose,
podimo i mi, poklonimo se

Iz zbirke „Stazama jutra“ HFD, Rijeka, 1995.

Uvodna riječ

MOŽEMO BITI BOLJE OSOBE

Piše : Zlatko Ifković

Mjesečnika hrvatske novine se razvijao neovisno o drugima i s vlastitim izražajnim i stilskim značajkama. Objavljeno je na 1540 stranice preko devesto tekstova na teme sa kulturnih manifestacija, iz povijesti, kulture, obrazovanja, kulturne baštine Hrvata u Srbiji, i 68 intervjua sa osobana iz društvenog i kulturnog života.

Snimljeno je nekoliko stotina video priloga o hrvatskoj nacionalnoj manjini, o djelovanju kulturnih udruga što možete pogledati na YouTube canalu Hrvatskih novina, a jedan je naš mali doprinos u njihovoj promidžbi.

Web stranica Hrvatske novine vijesti sa objavljenih preko dvije tisuće objava je osiguralo prisustvo i prezentaciju Hrvata u Srbiji diljem svijeta, kao i aktualne vijesti o djelovanju Hrvata u Srbiji, koje su vam svakodnevno dostupne.

Sigurno je da ima dosta takvih kojima se „Hrvatske novine“, Web stranica Hrvatske novine vijesti i YouTube canalu Hrvatskih novina ne sviđaju iz ovoga ili onoga razloga, ali je isto tako sigurno da ima i svoje štovatelje, koji nestrpljivo iščekuju svaki sljedeći broj, svaku sljedeću objavu i snimku sa manifestacije hrvatskih udruga.

I danas uređenje, lektura, tehnički prijelom, izdanje vijesti, održavanja internetskih stranica i snimanje video priloga radimo na osobnoj opremi.

Tijekom ovih godina, nismo se vodili svetonazorom, pripadnosti političkoj stranki i što su autori koji su našli suradnici pisali u drugim medijima, te su u stvaranju medijskih sadržaja jednako zastupljene hrvatske udruge i osobe iz osobe iz društvenog i kulturnog života, te na prste jedne ruke možemo nabrojati one koje nise htjele nam dati intervju.

Zašto sam sve ovo pobrojao?

Zašto?

Zbog onog koji nipodaštava naš rad, a koji je poznat po tome što dijeli pripadnike hrvatske zajednice, udruge i medije, te u svakom prigodi utječa da se udrugama na natječajima ne dodjele sredstva. Zašto?

Ove blagdane poklonite iskrenost prvo sebi, a potom i drugima

Nijedno piće, kupovina, pijenje kave, slušanje glazbe, posjeta kulturnom događaju, manifestaciji, ne može opusti kao ogovaranje drugog. Ne rješavati svojih probleme, već se bavite tuđim. Nekima od njih je namjerno širenje štetnih glasina o članu hrvatske zajednice lijek za dušu, postižu zadovoljstvo samo da bi drugom napakostili, umjesto da djelom budu bolji od njega.

Ne rade to svi i ne uživaju svi podjednako, ali ogovaranje je postalo „oružje“ u rukama pripadnika naše zajednice, protiv onog drugog, htjeli mi to priznati ili ne.

Kada se sve to začini s zavisti i verbalnim nipodištavanjem onih u zajednici koji imaju drugačiji program, stavove i vrijednosne sudove. Ali se moramo izdići iznad takvih.

Iskrenost življenja vjere proporcionalna je stupnju istinoljubivosti i (samo)kritičnosti u odnosu na principe na koje se čovjek poziva.

Stoga, nemojmo samo osuđivati, nego pogledajmo unutar sebe i zapitajmo se što to meni unutar mene smeta, zbog čega se osuđujem, prosuđujem. Preispitivanjem sebe postat ćete svjesni sebe i svojih postupaka, osjećaja i misli. Hoćemo li poduzeti konkretne korake za iscjeljenje svoga duha, za liječenje svoje savjesti, intelekta i srca?

U ovo vrijeme kada i nakon toliko godina od tog događaja obilježavamo i slavimo Isusovo rođenje trebamo se svi zapitati možemoli biti bolje osobe? Jesmo li osobe od riječi? Prate li nam djela kršćanske svjetonazore? Jesu li naše namjere prema drugim ljudima poštene, jesmo li dobronamjerni? Stjecemo li vrijednosti na štetu drugih?

Nikada nećete uspjeti pobjeći sami od sebe, od toga kakvi ste i od toga što ste činili štetu drugim ljudima. Čovjekov grijeh nitko ne može ispraviti osim samog čovjeka koji ga je počinio.

Ne izgovarajte se da ne možete biti bolji čovjek, da to ovisi o drugima! To ovisi o vama i samo o vama! Priznamo li da bezgriješnih nema, zašto onda neki izbjegavaju razgovor sa samim sobom? Jer čovjekov grijeh nitko ne može ispraviti osim čovjeka koji ga je počinio. Morate jednom uspostaviti unutarnji dijalog, koji će vas dovesti do preispitivanja prošlih a i sadašnjih postupaka.

Želimo Vam blagoslovljen Božić, sretnu i uspješnu Novu 2020. godinu!

Poštovani prijatelji! Želimo da vam se Božić dogodi u većem srcu, da vam se ljubav rodi svaki dan iznova, jer ljubav daje smisao životu u ovome nesavršenom svijetu. Želimo da sebe i sav svijet vidite nekako svjetlije i ljepše. Želimo vam prijateljstvo jer ono ostaje i kada ničega drugog nema, poštujući jedni, druge, jer nismo svi isti, niti je itko savršen, osmijeh jer liječi sve rane, i snove jer ako ih nemate ne mogu vam se ostvariti. Zahvaljujemo suradnicima na uspješnoj suradnji.

Zahvaljujemo svima koji su proteklih godina bili s nama.

Želimo vam, čestit i blagoslovljen Božić puno ljubavi, zdravlja i blagostanja

Uredništvo mjesečnika Hrvatske novine

Uredništvo mrežne stanice Hrvatske novine vijesti

Udruga Hrvatska nezavisna lista

Hrvatske novine broj 70 je sufinanciran iz proračuna Grada Subotice - «Stavovi iznijeti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodijelio sredstva»

Božićna priča za djecu

ZAGREBAČKA BOŽIĆNA PRIČA

Piše: Mile Prpa

Vrabac Tvrtko ču da se u gradu Zagrebu, u velebnoj koncertnoj dvorani s dvije tisuće mjesta, priprema Božićni doček Djeda Mraza. U dvorani će biti samo djeca. Djed Mraz dijelit će darove. Na velikoj pozornici okitit će veliki bor. Pripremit će i glazbeni program.

Tvrtko malo zastade, pa promisli, zgodno bi bilo da se vrapci i druge ptice uključe u Božićni program Djeda Mraza. Vrapci su prijatelji dobre djece, a on unaprijed zna da na doček Djeda Mraza dolaze samo dobra djeca, pa ih želi ugodno iznenaditi zanimljivim ptičjim programom.

Sazva Stožer vrabaca i da im zadatak da žurno pronađu nekoliko stotina ptica pjevica; slavuja, grdelina, kanarinaca, frzelina, štiglića, lugarina i sl. U obzir dolaze samo male ptice pjevice. Zatraži da među pticama budu i brojni kolibrići, ali i jedan veliki gavran koji govori ljudskim jezikom, te još i četiri vrane. Posebno naglasi da se pripreme četiri košarice pune malih zlatnika, a on zna u kojoj spilji ima zlatnika još iz antičkog doba, a ne zna se tko im je vlasnik. A jedan vrapčić dobaci – Neka skupe i punu vreću leptira.

Brzo se to pročuo među pticama pjevicama, pa mnoge poželješe sudjelovati u programu. Skupilo se nekoliko stotina ptica pjevica, isto toliko i kolibrića, a da leptire uopće ne spominjemo. Da svojim suradnicima zadatak da ptice pjevice nauče pjevati božićne ali i neke druge dječje pjesme. Rečeno učinjeno!

Gradonačelnik da na pozornicu postaviti bor viši od petnaest metara. Potom izdašno ga okitiše bezbrojnim zvončićima i drugim prelijepim nakitom, koji je prekrio cijeli bor.

Kad je sve bilo spremno brojni roditelji uvedoše djecu u raskošno uređenu dvoranu, potom se roditelji povuku vani. Prije ulaska djece vrabac Tvrtko u dvoranu uvede neprimjetno nekoliko stotina ptica pjevica i kolibrića, četiri vrane i jednog gavrana i sve se uvuku u unutrašnjost bora, tako da su bile nevidljive gledateljima. U bor sakri i jednu veliku vreću punu leptira.

Na pozornicu stiže Djed Mraz, visoki i tradicionalno obučen, dugački brkovi i duga bijela brada, crvena kapuljača, crveni kaban preko leđa sa svijetlim obrubom, crvene hlače i sl. S njime stiže i desetak prigodno odjevnih njegovih pomoćnika. Nakon govora i nekoliko pjesama, staviše svoje vreće na ramena, spuste se među djecu i počnu dijeliti darove.

Iz bora iskoči gavran obučen u odoru ptičjeg Djeda Mraza. Stade pred mikrofoni i predstavi se; Ja sam ptičji Djed Mraz Gavran. Dok vam ljudski Djed Mraz sa svojim pomoćnicima bude dijelio darove pozvat ću ptice da vam otpjevaju nekoliko pjesama.

Zalupi krilima i uzviknu – ABRAKADABRA! Visoki bor se zatrese, brojni zvončići zazvone i čuše se čudesno lijepe arije dječjih božićnih i drugih pjesama. Djeca zapljeskaše. (Službeni organizatori nisu znali o čemu se radi, ali zbog djece nisu smjeli prekinuti program). Potom Gavran, ptičji Djed Mraz, reče da će na dlan svakog djeteta sletjeti jedna ptica pjevica. Opet zalupi krilima i viknu – ABRAKADABRA!

Još jednom bor se zatrese, zazvoni tisuću zvončića i iz njega polako, da se djeca ne prestraše, počеше izlijetati; slavuji, grdelini, kanarinci, frzelini, štiglići, lugarini i sl. i slijetali na dječje dlanove. Na dlanu svakog djeteta zadržase se oko pola minute.

Ali to još nije bio vrhunac uzbuđenja djece. Nakon što su ptice pjevice obletjele svu djecu, Djed Mraz Gavran pozva ptice da se vrate u bor, što one i učiniše. Pljesak bio urnebesno. Iz brojnih dječjih očica izletale i suzice radosnice.

Pljesak se smiri. Ptičji Djed Mraz pozva kolibriće, uzvikom – ABRAKADABRA!

Ponovno se zatrese bor. Zvončići zazvone, a iz bora izletje na stotine prekrasnih kolibrića dugačkih kljunova. Zalepršase ispred dječjih lica. Od brzine lepršanja krila im se nisu vidjela. Brojna djeca pružala ruke da uhvate kolibrića, ali oni vrlo vješto izmicali njihovim ručicama. Tim lepršanjem kolibrići obišli svu djecu.

Djed Mraz Gavran pozva kolibriće da se vrate u bor. Zatim najavi da će ptice pjevice otpjevati pjesmu zahvale roditeljima. I opet zalupi krilima i viknu – ABRAKADABRA! I ču se prekrasna melodija.

POZDRAV RODITELJIMA

*Hvala mami što me rodi
na ovaj divan, divan svijet.*

*Hvala tati što me vodi
za ručicu, brati cvijet.*

*Hvala baki, hvala djedu
za svih priča mio glas.*

*Na koljena kad nas sjednu -
što paziše uvijek nas.*

*Hvala tebi, Djede Mraze,
za svaki što nam dade dar.*

*Za crven kapu i obraze
i tvog srca plemenit žar.*

Dječica zapljeskala, pjesmica im se dopala. Spjevao je vrabac Tvrtko, a uglazbio ptičji Djed Mraz Gavran.

Preko mikrofona, ponovno se javi Djed Mraz Gavran, snažno zalupi krilima i uzviknu - ABRAKADABRA! Pozivam ptice da djeci podijele darove.

Iz bora iskočiše četiri velike vrane i svaka držala u kljunu košaricu punu malih zlatnika. Na košaricama stajalo i po nekoliko vrabaca. Vrapčići uzimali u kljun po jedan zlatnik i svakom djetetu stavljali na dlan.

Opet se oglašio ptičji Djed Mraz Gavran, reče; Sad će, prije odlaska, djecu pozdraviti najljepši leptiri svijeta. Zalupi krilima i uzviknu: ABRAKADABRA!

Visoko s bora skotrlja se na pod velika vreća, sama se razveza, i iz nje izletje na tisuće raznih prekrasnih leptira. Letjeli su oko uzbuđene djece, slijetali im na ruke, na ramena, na koljena, na glave, potom bi ponovno lepršali. Od njih gotovo da se nije vidio veliki bor. Ču se snažni dječji žamor i oduševljenje. Dječja radost bila je neizreciva. To je trajalo nekoliko minuta, potom ih Djed Mraz Gavran pozva leptire da se vrate u bor.

Kad je sve završilo, djeca, od silnog uzbuđenja nisu se mogla nahvaliti roditeljima. Evo, i tako nastala Zagrebačka božićna priča, koju će dječica pričati svojim unucima, a oni svojim.

Piše: sestra Augustina Barišić

U IŠČEKIVANJU BOŽIĆA

Neka u nama i ovaj Božić bude poziv na životnu budnost. Preispitivanje osobnog života, ali u vjeri i nadi koje nam kažu da je svaki ljudski život, ma kakav bio

Svidjela mi se misao A. Schopenhauera koji je rekao; „Kad dođe u liku Božića otvorimo mu sva vrata i prozore, jer Božić nikad ne dolazi u krivom trenutku.“ Istina je! Ovu misao želim utkati u sljedeće retke, jer mi govori o naravi Božića koji dolazi na sva vrata i prozore čovjekova srca i života. Stoga, ako se upitamo što je to Božić? Kako ćemo definirati tu činjenicu?

Djeca Božja

Mislim da nećemo pogriješiti ako kažemo da je Božić rođendan najsvetijeg, najponiznijeg i najljubaznijeg Čovjeka koji je ikada koracao ovom zemljom. Sam Bog, kako kaže sveti Pavao progovara nam u Sinu. Progovara nam po svojoj Riječi. Jednako tako, o toj Riječi, na tako lijep način, rekla bih, gotovo pjesnički govori evanđelist Ivan u proslavu svoga Evanđelja: „U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga i Riječ bijaše Bog!“ Dakle, Riječ o kojoj Ivan govori jest konačna Očeva Riječ. To je ona Riječ kojom je Bog čitave povijesti ulazio u razgovor s ljudima. Riječ je to koja je govorila po prorocima. To je ona Riječ koja je postala čovjekom i po tom događaju nam dala milost da se možemo zvati djeca Božja, kako kaže evanđelist Ivan. Po toj Riječi, mrak i tama čovječanstva koju su proroci malo po malo pokušali osvjetljavati, sada, u osobi Isusa Krista, potpuno iščezavaju i nestaju. Znači, Kristovo rođenje je rođenje svjetla na

ovome svijetu a to svjetlo, nastavlja evanđelist Ivan, ipak nisu svi spremni prepoznati i prihvatiti; „Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka dođe na svijet; bijaše na svijetu i svijet po njemu postao i svijet ga ne upozna“.

Pripreмимо se, spremimo i očekujemo novi “dan”!

Nažalost, mnogi ni danas nisu spremni prihvatiti Isusa kao svoga Spasitelja, kao onoga koji će biti svjetlo na stazama i njihovih života. Ne, nisu spremni kad veselje dođe u liku Božića otvoriti mu sva vrata i prozore. Ne, nisu spremni prepoznati Božić koji im dolazi u pravi trenutak! A Bog, koji je vječna i neizmjerljiva ljubav, pronašao je načina da postane našim bratom i da ne prestane biti Bog. Bog od vječnosti postao je čovjekom u vremenu. Uzeo je ljudsku narav, naše ti-jelo i našu krv. Koje li samo čudesne istine! Nismo ju u stanju dokučiti! To je velika tajna i veliko čudo Božje ljubavi. Stoga, dragi čitatelji, dok smo u „jutru“ crkvene godine, u iščekivanju Božića, pripreмимо se, spremimo i očekujemo novi “dan”!

Obećani dan uzadost ostvarenja onoga čemu se cijelo čovječanstvo nada. Što znači, neka nam vrijeme i pogled i u ovom trenutku budu okrenuti prošlosti i obećanju, ali i budućnosti, očekivanju ispunjenja obećanoga. Stoga, dobro je okrenuti se iza sebe i pogledati gdje smo? Kako stojimo? Jer, dok stojimo pa-

zimo da ne padnemo. Poziv smo čuli i ove dane kroz biblijska čitanja. Pozivaju nas na hodočašće obraćenja. Poziv je upućen i na hod u vjeri prema dubinama otajstva Isusa Krista. Stoga, neka u nama i ovaj Božić bude poziv na životnu budnost. Preispitivanje osobnog života, ali u vjeri i nadi koje nam kažu da je svaki ljudski život, ma kakav bio, neizmjerljivo vrijedan jer je Bog postao čovjekom. A Božje obećanje dolaska i poslanja iščitavajmo i kroz svoj životni hod. Dakle, Bog i nama poručuje ove riječi: „Evo šaljem glasnika da put pred vama pripravi. I doći ću iznenada, kaže Gospodin u svoj Hram, jer me tražite i anđeo Saveza koga vi žudite.“

Evo medolazim već! Stoga, prijatelji dragi svima vama želim sretan i blagoslovljen i ovaj Božić! Neka nas Novorođeni Kralj uvede u mir i blagostanje Božića!

XXIII. IZLOŽBA BOŽIĆNJAKA U SUBOTICI

Etnološki odjel „Blaško Rajić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“ priredio je XXIII. izložbu božićnjaka. Otvorenje izložbe upriličeno je 7. prosinca u predvorju Gradske kuće u Subotici. Tradicionalna Izložba božićnjaka održava se od 1997. godine uoči najradosnijeg kršćanskog blagdana Božića.

Izložbu je otvorila s. Silvana Milan, iz Družbe kćeri milosrđa, koja slavi 100 godina postojanja.

Ona je u svome obraćanju naglasila kako je utemeljiteljica Družbe kćeri milosrđa bl. Marija Petković posebno častila malog Isusa i tu ljubav je usadila i

svojim kćerima.

„Mali Isus, Bog – Božić postao je čovjekom, nama u svemu jednak osim u grijehu. Tu Isusovu ljubav večeras gledamo i u ovim prekrasnim božićnjacima koji tako vjerno dočaravaju Njegovo rođenje, i to rođenje u obitelji Marije i Josipa iz Nazareta. U svakom božićnjaku, a osobito u figurama na njima, prepoznaje se vaša ljubav prema svetoj obitelji, prema Isusu, Mariji i Josipu. Na svakom izloženom božićnjaku prepoznaje se božićna radost vaše obitelji. U ovdje izloženim božićnjacima prepoznajem i ubav bunjevačkih Hrvata prema malom Isusu

u kojem gledamo spasitelja svijeta i otkupitelja čovjeka, ali i ljubav prema našim divnim božićnim običajima. Božićnjaci su kruh, poseban kruh - kolač, koji nam je posebno drag i sladak za Božić. Neka nas on podsjeti na Isusa, Kruh života, koji se daje za život svijeta i koji na poziva da ga prepoznamo u svim našim svagdašnjim prilikama, susretima, radoštim i tugama a najbliži nam je na svakoj svetoj misi, a osobito na misi polnoćki, na kojoj uvijek iskusimo posebniju milinu Božje blizine i radost našeg kršćanskog i ljudskog zajedništva.

Klara Dulić – Šević

Piše: Marina Klara Gerbicz

DIJETE BOŽIJE

Predraga braćo i sestre, neka vas najljepša stvarna Božićna priča iz Betlehemske štalice, zatekne u dobrom raspoloženju srca i duše da budete kao dijete kako bi bio sretan kraj prepun rajске čarolije za sve vas

Predragi čitatelji, u Svetom Pismu ste se više puta susreli sa pojmom “dijete”, no da li ste uistinu upotpunosti shvatili i njegovo pravo značenje, tko je dijete?! Svatko od nas je bio dijete, i naša odraslost se uveliko opire djetinjstvu, ali biti dijete nikako ne znači biti i djetinjast. “Moramo odrasti da bismo bez opasnosti mogli biti dijete” (Madeleine od Isusa). Dijete je malo, nježno, nevino, krhko stvorenje, jednostavno, ponizno, poslušno, popustljivo, prilagodljivo, sve promatra zadivljeno, s radošću i ljubavlju okrenuto prema Gore, ni o čemu ne brine, sve vjeruje, nema predrasuda. Oko mu je čisto, puno sjaja, prozračno i ničim nije zamučeno, sve iskreno osjeća i tako djeluje, ne izobličuje stvarnost, ne teži za bogatstvom, postojano je i otvoreno za primanje kršćanske istine te sposobno da sve prihvata od Oca kao dar. Sva ova svojstva čine dijete, i ona su temeljni uvi-

jet za ulazak u Kraljevstvo nebesko. Postati kao dijete podrazumjeva spoznati vlastito ništavilo, zagledati u sebe kao u zrcalo, nanovo se roditi, poprimiti sva svojstva djeteta, uskladiti svoju nutrinu sa vanjštinom, i biti ovisan jedino o Ocu. Bez svega

toga nema ni spasenja, jer stoji pisano; “Ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u Kraljevstvo nebesko” (Mt. 18. 3). Stoga, dijete u nama predstavlja naš zlatni ključić ukrašen najljepšim biserima koji otvara ta veličanstvena, predragocjena vrata Nebeskih svećanih dvora. I Isus je mnogo volio djecu toliko da je jednom žustro reagirao na učenike kada su priječili djecu da Mu priđu. Rekao im je; “Pustite malene da dođu k meni”, i blagoslivljao ih polažući ruke. Jer Isus je dobro znao da su upravo ta djeca uzori Kraljevstva, zato je i nas često puta podučavao kako biti i ostati dijete, kako biti jedno s Njim, srce u Srcu da bi se spasili. I doista, svatko tko posjeduje tu istinsku jednostavnost poput djeteta ima jedinu pravu ljubav, a to je Bog i u toj ljubavi ima samo jednu misao ostati u tom pouzdanom prosvjetljenom predanju što nam je tako jako i potrebno. Dijete je oličje tog savršenog duhovnog bogatstva, vodilja u Nebo. A zbog pomanjkanja tih osobina djeteta dakle sa svojstvima djetinjastosti, svijet nemilosno i umire, kako kaže sv. Terezija. I Bog se rodio kao i mi upravo da bi nam po-

kazao tu potrebnu polarnu svjetlost Djeteta,

stoga vas i pozivam da se duboko zagledate u te čarobne jaslvice i zapitate da li Tog Rođenoga, Malenoga Isusa vidite i osjetite u sebi, da li ste Ga toplo primili i zagrlili, istinski obasuli beskrajnom ljubavlju koju pažljivo priželjkuje i u Njemu se preobrazili, posvetili i postali Jedno?! Jer; “Svima koji Ga primiše dade vlast da postanu kao djeca Božja” (Ivan 3. 3). Zato; “Budite kao dobra djeca. Ona ne misle na velika djela. Ima tko misli za njih. Oni se osjećaju jaki u prisutnosti svog oca. Činite tako i živjeti ćete u miru” (Franjo S.). Predraga braćo i sestre, neka vas ova najljepša stvarna Božićna priča iz Betlehemske štalice, zatekne u dobrom raspoloženju srca i duše da budete kao dijete kako bi bio sretan kraj prepun rajске čarolije za sve vas. A sada upalite raskošno sva svjetla i složno zajedno zapjevajmo poput anđela uz gromke zvuke zvona, trube, milozvučne harfe i citre; Rodio se Bog i čovjek usred štalice, rumen cvijetak, dragi Sinak svete Djevice. Anđeli čuj pjevaju, slava Bogu na Nebu, a mir ljudma dobre volje na nizini tu. Čestit Božić i Nova 2016. godina, svima vama! Dijete Isus vas blagoslovi, i Majka Marija radosno ispod Svoga plašta čuvala u prisustvu sv. Josipa! Emanuel, Aleluja!

Branimir Miroslav Tomlekin

BOŽIĆ U HRTKOVcima

*Na doksatu našem okićeni bor,
u velikoj sobi slama je na podu,
od duboka snijega očišćen je šor;
bijeje svijeće na čirake žene bodu.*

*Za astalom vidim sve drage svoje,
grah, riba, med, večera je posna,
u prozoru mlado žito zelene boje,
od svijeća svjetlucaju okna rosna.*

*Naša zidana furuna toplinu žari,
na stropu od plamena igraju grede,
o običajima priča moj djed stari,
pažljivo slušamo njegove besjede.*

*U djedovoj kući od pamtivijeka,
i od kako smo ovdje, godina trista,
uz priču i slavlje ponoć se čeka,
Božić, rođenje Sina, Isusa Krista.*

Kolumna Žane Alpeza

GROBOVI NAD KOJIMA NIKO NE PLAČE

Na mnoge je utjecala globalna „ekonomska kriza i recesija“ pa su ljudi koji su bili zaposleni imali kredite, pa se preko noći ostane bez posla, onda dođe jedno pod jedno na naplatu, prvo Vam uzmu kuću, obitelj/supruga se rastane ili ide živjeti kod majke, a što je Vama ostalo?

Koliko li samo ljudskih duša ima pokopanih, gdje ne znamo gdje se nalaze, kroz raspuća ratova, razaranja, ili ima i onih pokopanih „duša nad kojima nitko ne plače“.

Kada pokopaju beskućnika koji žive na ulicama vjerovatno najčešće kod sebe nemaju nikakvih dokumenata. Za njih kada umru, se ne obavlja ispraćaj, nema nitko poznat, nema obitelji, nitko.

Nema ništa na tome grobu, niti cvijeća, niti svijeće, NIŠTAVILO...a taj netko pod imenom „NN“ je bio nečiji brat, nečiji sin/kćer, nečiji suprug, otac itd... Kako samo zastrašujuće izgleda sama činjenica da ste sami u bespuću mraka, tamnila, barem zadnji ispraćaj na ovoj planeti da bude netko s njim..

Ali kako je netko mogao postati BESKUĆNIK, na stotine je ranih „ljudskih sudbina“ koje su ljude dočimale da živi na ulici bez ikoga svoga, bez toplog doma, bez mira i spokoja...Tko bi želio sebi takav život: Rekli bi nitko normalan.

Na mnoge je utjecala globalna „ekonomska kriza i recesija“ pa su ljudi koji su bili zaposleni imali kredite, pa se preko noći ostane bez posla, onda dođe jedno pod jedno na naplatu, prvo Vam uzmu kuću, obitelj/supruga se rastane ili ide živjeti kod majke, a što je Vama ostalo? Isčupali su Vam komadić duše i dostojanstva kojeg ste čitav život gradili. Sada Vam je 60 godina, tražite neprekidno posao, od vrata do vrata, nitko ne vidi u vama potencijal, jer kažu imamo i mlađih da zaposlimo, i tako dan za danom prolazi i ono malo uštedjevine što ste imali u džepu polako se isprznuje, spavate kod prijatelja jedan period, onda vidite da se njegova supruga ljuti jer narušavate nekome mir .

Beskućnik

Odlazite dalje tražite druga rješenja, što je ostalo od opcija, radili biste

bili što samo da imate posao i krevet gdje možete zaspati, ali kao da ste „prokleti“ nemate više snage tražiti, moliti, polako odustajete svakim danom sve više i više, i ono malo novca u džepu se ispaznilo, odjeća i obuća već neko vrijeme smrdi i zaudara, ljudi se na ulici okreću za vama jer ste se počeli osjećati, kao da vas je briga već polako gubite doticaj kako je to živjeti kao i ostali. U sto-

maku se čuje grmljavina jer se treba nešto pojesti, nema drugog nego otići do pučke kuhinje. Dolazite pred vrata, i u momentu prije nego uzmete da otvorite vrata kroz glavu brzinom munje se prolama misao „JA SAM BESKUĆNIK“, život mi je u momentu prošao, koliko sam se mučio, radio, trpio, štedio, tražio, odricao...da bih postao beskućnik..

Ali glad ne pita tko si niti što si...Zahvaljujete se prvo Bogu što ste se nahranili, pitaju vas „nismo vas prije vidjeli od as“? Gledate, a ne znate što odgovoriti, ostalo je ono malo riječi u grlu tako ih je teško izgovoriti.

Gledate sve te ljude oko sebe pozdravljaju vas, i u tom momentu ste svjesni da ste i vi jedan od njih. Polako se upoznajete, polako se otvarate, pričate životnu prokletu sudbinu, već duže vremena kako niste razgovarali ni s kim osjećate da vas netko sluša. I tako prolazi dan za

danom, zbližavate se sa ljudima koji su sa vama, oni pričaju svoje životne nedaće, svatko ima svoj razlog.

Više i ne osjećate kišu što pada po vama, toliko je tog zamrlo u duši, a kamoli da osjećate hladnoću koja dolazi, osjećaji, dodiri, emocije su već daleko od mene miljama, molim Boga da mi se smiluje, molim Boga da čuva moju suprugu, oprostio sam joj već odavno. Ono što me drži na životu je ono što malo pišem u svoj rokovnik koji sam ponio, svakim danom zapisujem što mi se dešava, da netko nekad ga pročita. Jednog jutra me probudi galama, glasovi ljudi koji nisu u ovome kutku pakla dugo se već čuli, samo mi koji smo tu, i vidim da mi je prijatelj umro noćas u snu...

Bože, koja praznina Bože što si dozvolio ovo, uzmi i mene molim ga prekinjem ga! Prijatelj s kojim sam pričao koji je dijelio sličnu sudbinu sa mnom, nekada smo se znali tako nasmijati da bi lakše zaspali, on je volio pričati viceve, jako dobro me je nasmijavao, znao je prepričavati tako smiješene događaje da bi mene nasmijao i oraspoločio i izmamio osmeh na lice, a sada samo tišina beskonačna tišina u duši koja me ubija, pitam ljude koji su došli po njega gdje će ga odvesti. Ovaj čovjek iz pogrebnog društva mi kaže pokopati će ga na groblju, bez ikoga, sa inicijalima „NN“..

BOŽE, uzmi me samo da me nema...jedino mi je to prošlo glavom, ovaj čovjek je imao ime i prezime, imao je kuću, imao je psa, imao je obitelj, ja pokušavam objasniti ovome čovjeku, on kaže takva nam je procedura , oprostite ali moramo ići...Odjedanput osjećaj bespomoćnosti ponora, bezdana, ne vidim trag koji vodi da me ostavi na životu. I na njegovom grobu nema tko da pusti suzu, da baci zadnju ružu, da upali svijeću, da kaže dvije tri rečenice..

Samo hladna spoznaja mračnog mjesta nad kojim nitko ne plače

BOŽIĆNI OBIČAJI KOD BUNJEVACA KRIVOGA PUTA

Do danas su se očuvali i elementi za koje se vjerovalo da osiguravaju obilje u idućoj godini, primjerice običaj sijanja pšenice na Svetu Luciju. Stoga danas veći broj elemenata božićnog ciklusa običaja ima izmijenjeno značenje, kako na području Krivoga Puta tako i u urbanim sredinama

Božić, blagdan Isusova rođenja, slavi se u cijelom kršćanskom svijetu. Božićni običaji počinju znatno ranije od samog Božića, a traju do Sveta tri kralja. Tijekom ovog razdoblja traju pripreme za obilježavanje Božića, pšenica i slama pripremljeni su upredbožićnom razdoblju, u cilju poticanja uspjeha u poljodjelstvu u predstojećoj godini. U predbožićnom ciklusu običaja na području Krivoga Puta, smatra seda je prvi blagdan Sveti Nikola (6. prosinca). Na taj dan roditelji su darivali djecu. Razdoblje priprema za Božić na području Krivoga Puta započinje blagdanom svete Lucije (13. prosinca).

Razdoblje priprema za Božić započinje blagdanom svete Lucije

Na taj dan je u posudice sijana pšenica koja bi narasla do Božića. Ovaj običaj vrlo je raširen i do danas. Svaka posudica sa pšenicom posvećivala se pojedincu, te su pšenicu najčešće sijali u onoliko posuda koliko ima članova obitelji, te se prema rastu pšenice smatralo tko će biti uspješniji u idućoj godini. Već izrasla, zelena, pšenica stavljala se na badnji stol oko božićnog kruha, a kasnije pod bor, i tu je stajala do Sveta tri kralja kada se iznosila iz kuće. Nakon iznošenja nije se bacala, već su je davali blagu, miješali u sjeme koje će se na proljeće sijati. Vjerovalo se da će tako zaštititi blago od ugriza zmije, osigurati pšenici bolji rast. Prema kazivanju nakon Drugoga svjetskog rata, kada se velik broj stanovnika iz Krivoga Puta počeo trajno naseljavati u Senju, pšenicu su odnosili na brdo Nehaj da je pojedu ptice, a neke obitelji to čine i danas, jer se pšenica ne smije bacati. Za razdoblje, od Svete Lucije do Božića, u svim je mjestima na području Krivoga Puta, rašireno vjerovanje o određivanju vremenskih prilika za pojedine mjesece u godini, na temelju vremena tijekom tog dvanaestodnevnog razdoblja. Također, tijekom ovog razdoblja, djevojke su na trinaest papirića, koje su držale u posudi ili ispod jastuka, pisale muška imena. To se prakticira i danas, ali među djecom osnovnoškolskog uzrasta, naročito kod djevojčica, u

smislu igre i zabave. Svakodnevno bi eliminirale jedan papirić koji bi, ne pogledavši što na njemu piše, bacale u peć. Naime, vjerovale su da će se udati za dečka čije će ime pisati na papiriću koji ostane zadnji. Prije badnje večeri u kuću se unosila i slama.

Najčešće ju je unosio gazda kuće i stavljao pod stol. Unošenje slame u kuću na Božić povezuje se sa slamom na kojoj je rođen Isus. Slama se iz kuće iznosila na Ivanje ili na Stipanje, a u nekim se selima božićna slama iz kuće iznosila na Sveta tri kralja i koristila u domaćinstvu za blago i voćke, pritom su vjerovali da će voćke bolje roditi i blago napredovati i biti zaštićeno. Zadnjih pedesetak godina, unošenje slame gubi značenje ipak pojedinci i danas donesu malo slame u kuću da se djeca igraju, no već drugi dan slamu iznesu iz kuće. Na taj način, održava se dio božićnih običaja, ujedno ih se prenosi na mlađe generacije u drugom kontekstu, u gradu danas ona unesena u kuću, za djecu i odrasle znači samo zabavu, bez svijesti o njenom nekadašnjem magijskom značenju. Dio Božićnog ciklusa je Badnjak, jedan od najvažnijih dana pred Božić koji je obilježen pripremanjem kuće i pečenjem božićnog kruha, te pripremom hrane za badnju večeru, koja je početak božićnog obiteljskog okupljanja, ali i za cijelo predstojeće blagdansko razdoblje. Zanimljivo je spomenuti i običaj na području Krivoga Puta na Badnjak u rano jutro, kada je gazda kućenajstariji član, odlazio u šumu, u blizini kuće po panj badnjak koji je zatim unosio u kuću. Za panj badnjak biralo se bukovo ili jasenovo drvo, jedan do dva metra dugačko i deset do petnaest centimetara široko badnjak se unosio u kuću, naslonilo bi ga se pokraj ulaznih vrata kuće, te bi ga se kasnije stavljalo na otvoreno ognjište. Ponekad se gledalo da to drvo bude ravnije ili da ima i malo lišća kako bi godina bila rodniija.

Ovaj običaj je bio prisutan sve do prije Drugoga svjetskog rata, napušta se iz praktičnih razloga kada se umjesto otvorenih ognjišta počinje koristiti peć na drva jer se badnjak, dugačak i do dva

metra, nije mogao staviti u peć. Panj badnjak gorio je tijekom cijelog dana, do iza polnoćke, sve dok ne pregor. Kada je badnjak pregorio, gazda kuće ili neki drugi član obitelji zalijevao ga je vinom i govorio: ja tebe napajam vinom, ti mene Gospodina Boga mirom. Komad drveta koji nije do kraja izgorio spremio se na tavan u gospodarski objekt, te je tu bio do proljeća kada bi se prilikom oranja zaorao uprvu brazdu, ponekad se i pepeo od badnjaka posipao po njivi. Najčešće objašnjenje takvog zaoravanja u prvu brazdu je zaštita usjeva od tuče, krupe, odnosno osiguravanje boljeg uroda u tekućoj godini.

Od starijih Krivopučana može se čuti i podatak da je užareni komad badnjaka, stariji ukućanin gazda, na Badnjak uvečer nosio okokuće ponavljajući: neće kuća izgoriti, vjerujući da će tim postupkom spasiti kuću od požara. Nadalje, žar badnjaka ljudi su na božićno jutro nosili oko voćaka vjerujući da će se tako poboljšati njihov urod. Svečani blagdanski stol za Badnjak na cijelom području Krivoga Puta spremio se na karakterističan način: ispod stola je bila prostrta slama, ona se posipala i po stolu, a preko nje se stavljao bijeli šlingani stolnjak, na sredinu stola postavljao se božićni kruh koji se jeo tek na Božić ili Stipanje, danas Krivopučanima nije poznat razloga ovoj zabrani, kao ni eventualnih posljedica u slučaju njenog kršenja. Na kruh ili pokraj njega stavljali su jednu ili tri svijeeće u čašu napunjenu pšenicom, žitom ili ječmom na koju su stavljali nekoliko reznjica ili čitavu glavicu bijelog luka.

Tko je imao jabuku, stavio ju je na stol pokraj kruha. Na stol, oko kruha, slagane su posudice s pšenicom posijanom na Svetu Luciju. Kruh je bio omotan bršljanom. Bršljan su iz kuće iznosili na Svetog Ivana ili Svetog Stjepana i zatakli ga u štalu za gredu, iznad blaga, u cilju napretka a gdje je ostajao dok sam ne istrune Božićni običaj je da se osim pšenice i bršljana, u kući nalazio i bor, stablo jele ili smreke, kojeg su kitili na Badnjak. Krivopučani su bor počeli kititi u razdoblju prije Drugoga svjetskog rata, bombonima, jabukama, orasima, lješnjacima, raznobojnim krep papirom, oboje-

nim šiškama (češerima), sušenim ružicama, a na vrh bora stavljali su jabuku koja je bila simbol mira, dobrote, ljubavi, i paunovo pero koje je značilo ponos, a nabavljali su ga u Lici i Slavoniji. Oko bora stavljala se pšenica, svete sličice, čestitke i slični predmeti. Krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, pojavile su se kuglice za kićenje koje su s vremenom i prevladale. Bor je bio okićen od Sveta tri kralja, kada se stavljao na ognjište da sagori, poneki su ga sasjekli i bacili.

Navečer na Badnjak oko deset sati odlazilo se u župnu crkve Gospe Snježne na svetu misupolnočku. Oko crkve se plesalo i pjevalo prije i nakon mise. Do povratka s polnočke, cijeli dan tijekom Badnjaka, postilo se. Hrana koju su pripravljali za badnju večer najčešće je bila grah i krumpir na salatu, kuhana jaja, te falši (lažni) bakalar od kuhanog krumpira, dok su tek imućniji kupovali i pripremali bakalar, također na Badnjak se pripremala i hrana za Božić koja se jela nakon povratka s polnočke, kada prestaje post. Iako siromašan kraj njegovi stanovnici su za Božićne blagdane pripremili bogat blagdanski stol. Tipična jela koja su se pripremala za Božić bila su: kiselo zelje i meso, a imućniji su jeli i sarmu, juhu, kuhanu ili pečenu kokoš, odojak, pečeno meso i krvavice. Pekli su se kolači od jabuka, sira, pekmeza, također orahnjača i suhi keksi. Na Badnjak su pekli i božićni kruh koji su stavljali na stol, kruh se pekao prvotno pod pekom,

a nestankom otvorenih ognjišta, u pećnici. Na dan Božića, prije zajedničkog obiteljskog ručka najstariji član obitelji, domaćin kuće pali svijeću i započinje molitvu, a za njim i ostali članovi obitelji. Najčešće se molilo Oče naš, Zdravo Marijo, te za zdravlje i za duše pokojnika. Nakon ručka ista osoba gasila je svijeću komadom kruha, prethodno namočenim u vino, ili kapanjem vina iz žlice. Raširena su vjerovanja vezana uz dim svijeće, stara značenja gube ili mijenjaju kroz vrijeme, tj. nadomještaju ih nova značenja.

Na Božić se odlazilo čestitati po kućama

Poželjno je bilo da prva osoba koja u nekoj kući čestita Božić bude muško jer muško plodi, žena rodi. Najčešće je to bilo muško dijete. Pri ulasku čestitar je rekao: "Hvaljen Isus i Marija. Sretan vam Božić... rodila pšenica bjelica, u kućici muška dječica!" Kada je čestitar, za kojeg nisu koristili poseban naziv, došao i zaželio sretan Božić, ukućani su ga počastili pićem, kolačima i svime što imaju pripremljeno za blagdane. Drugi dani iza Božića spomendani su svetog Stjepana, Stipanje, i svetog Ivana, Ivanje, a obilježeni su spremanjem kuće: iznošenjem slame, pšenice, bršljana i mrvica božićnog kruha. Stanovnici Krivog Puta tim su radnjama tijekom ovih dana željeli osigurati obilje i zaštitu stoci i voćkama u narednoj

godini. Na blagdan Nevine djevice, Mladence, treći dan iza Božića jedna osoba iz kuće, najčešće mama ili baka, a mogao je to biti i čovjek iz sela, obilazi kuće i šibom od liske, bukovine ili drina, tuče djecu i mladež, osobito mlade snaše. Ukućani su tu osobu častili pićem i jelom. Na području Krivoga Puta šibanje na Mladence tumačilo se i opravdavallo poticanjem boljega rasta i napredovanja djece. Na Sveta tri kralja završava božićni ciklus te započinje pokladni. Taj dan je za vjernike Krivoga Puta važan gotovo koliko i sam Božić, ali se obilježavao skromnije, molitvom i odlaskom u crkvu.

Oko blagdana Sveta tri kralja dolazio je svećenik blagosloviti kuću, blagoslov mu se plaćao novcem i mesnim proizvodima. Na taj blagdan skidali su se ukrasi s bora, a bor se bacao ili spaljivao na 9 ognjištu, ali bez posebnog tumačenja i simboličkog značenja. Na dan Sveta tri kralja poznato je gatanje o udaji, prema kojem djevojka na taj dan posti pojevši tri zrna pšenice i popivši napršnjak vode da bi tu noć u snu vidjela dečka za kojeg će se udati. Rašireno je i vjerovanje o pronalasku zlatnog prstena, prema kojem su djevojke u razdoblju od Božića do Sveta tri kralja trebale svakodnevno prati sude da bi pronašle taj prsten. Bez obzira koliko su se običaji i uvjeti proslave Božića promijenili u današnjem vremenu u odnosu na ranija razdoblja, kako općenito tako i na području Krivoga Puta, može se primijetiti da su se do današnjih dana očuvali pojedini tradicijski elementi koji su ranije navedeni. Neki običaji su napušteni iz praktičnih razloga, poput paljenja panja badnjaka i unošenja slame u kuću. Ipak, u razgovoru sa pojedinim kazivačima potvrđeno je kako ovi običaji žive u sjećanjima lokalnog stanovništva i prenose se usmeno na mlađe generacije kao dio tradicijskog nasljeđa. U Senju gdje se naselio veliki broj Krivopučana, pojedinci još i danas, njegujući neke božićne običaje pokušavaju djeci dočarati „nekadašnje“ obilježavanje Božića, iz svojeg djetinjstva.

Do danas su se očuvali i elementi za koje se vjerovalo da osiguravaju obilje u idućoj godini, primjerice običaj sijanja pšenice na Svetu Luciju. Stoga danas veći broj elemenata božićnog ciklusa običaja ima izmijenjeno značenje, kako na području Krivoga Puta tako i u urbanim sredinama (Senju), te su više rezultat nostalgije i svjesne rekonstrukcije "nekadašnjeg" načina života, nego vjerovanja u mogućnosti utjecanja na obilje i urod u nadolazećoj godini.

Literatura, Aleksandra Vlatković, Godišnji običaji, Monografija, Živjeti na Krivom Putu, sv. 2. Zagreb, 2009.

Privedila Blaženka Ljubović, prof

DODJELJENA PRIZNANJA HRVATSKOG NACIONALNOG VIJEĆA

Hrvatsko nacionalno vijeće dodjeljuje priznanja za doprinos društvenim aktivnostima, u oblasti kulture i iz područja obrazovanja

Hrvatska zajednica u Srbiji proslavila je 13. prosinca u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici 16. obljetnicu utemeljenja i formiranja prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV). Tom su prigodom uručena i priznanja zaslužnim članovima hrvatske zajednice za 2019. godinu.

Za doprinos u društvenim aktivnostima - priznanje "Ban Josip Jelačić", dodijeljen je županu Vukovarsko-srijemske županije Boži Galiću, za doprinos u području kulture "Dr. Josip Andrić", priznanje je dobila profesorica dr. sc. Milana Černelić, redovita profesorica Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, a priznanje iz područja obrazovanja "Pajo Kujundžić" dodijeljeno je Subotičkoj biskupiji.

Priznanje "Ban Josip Jelačić" za doprinos u društvenim aktivnostima županu Boži Galiću

Župan Vukovarsko-srijemske županije Božo Galić pomagao je hrvatsku zajednicu tijekom obnašanja četiri mandata funkcije župana: kupovinom Šokačke kuće u Vajskoj, u stipendiranju studenata, udruge, nogometnu reprezentaciju hrvatske manjine, prilikom uvođenja

centralnog grijanja u Dom DSHVa, a bio je inicijator posjeta Hrvatske zajednice županija hrvatskoj zajednici u Republici Srbiji.

Priznanje "Dr. Josip Andrić" za doprinos u području kulture Dr. sc. Milani Černelić

Dr. sc. Milana Černelić od 2011. godine kao voditeljica projekta istražuje sa studentima (sub)etničke skupine Hrvata u Bačkoj (Bunjevci, Šokci), Srijemu i u Banatu, a plod ovakva istraživanja, njezina mentorskog vodstva i uredničkog rada su tri monografije dok je četvrta u izradi što se u znanstvenim krugovima cijeni kao kapitalna djela o tradicijskoj baštini, identitetu i migracijama hrvatskoga naroda u Vojvodini, u Republici Srbiji.

Svojim predanim radom i upornošću na mnoge načine je povezivala lokalne udruge, suradnike i često u nedostatku sredstava i drugim nepovoljnim situacijama za istraživački rad pronalazila načine kako nastaviti istraživanja, te objaviti rezultate. Njezina istraživanja, ali i briga za suvremene probleme Hrvata koji žive izvan Republike Hrvatske, suradnja s lokalnim udrugama i sustavni rad na popularizaciji znanosti, iznimni su te prepoznati u akademskim krugovima, ali i znatno šire.

Subotičkoj biskupiji priznanje "Pajo Kujundžić" za doprinos u obrazovanju na hrvatskom jeziku

Prvi puta je nastava na hrvatskome jeziku u školski sustav Republike Srbije ušla putem rimokatoličkog vjeronauka sada već davne školske 2001./02. godine, kada je počela vjerska nastava u osnovnim i srednjim školama, koju izvode, osim svećenika, i diplomirane katehete s Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije. Iste školske 2001./02. godine u Subotici započinje s radom i dječji vrtić Marija Petković na hrvatskome koji je procesu ustrojavanja prvih godina najviše podržavala američka nevladina udruga Katolička služba za pomoć uz

istovremenu snažnu potporu Subotičke biskupije.

Nastava na hrvatskom jeziku izvodi se i u Klasičnoj gimnaziji Paulinum i na Teološko katehetskome institutu Subotičke biskupije. Isto tako, vrijedi istaknuti kako se jedan broj svećenika posebno zauzeo, a i danas se zauzima, na planu motiviranja roditelja za upis djece na nastavu na hrvatskome te se nedvosmisleno zalagao i na različite načine podržavao istu.

Posljednja u nizu značajnih aktivnosti naše crkve na planu podrške razvoju obrazovanja na hrvatskome svakako jeste ustupanje velikog prostora od strane Subotičke biskupije za izgradnju Hrvatskog školskog centra u Subotici – riječ je o dvije zgrade s brojem pomoćnim objektima u središtu grada, unutar kojeg se planira ustrojiti cjelokupni sustav obrazovanja na hrvatskom jeziku. Naime, Subotička biskupija je svojim pismom namjere od 26. travnja 2018. godine dala načelnu suglasnost da se zgrade u ulicama Matije Gupca br. 8-10 i Harambašićeva br. 5 ustupe za potrebe obrazovno-odgojne ustanove na hrvatskom jeziku, na čijem osnutku radi Hrvatsko nacionalno vijeće.

Pokrenuti novi projekti

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, Jasna Vojnić obraćajući se nazočnima je istakla da je u prvih godinu dana ovaj saziv učinio puno, i da su uz postojeće pokrenuti i novi projekti: „Proslavljam sedamanest godina od osniavanja prvog saziva HNV i prvu godinu četvrtog saziva HNV, ujedno uručujemo priznanja ljudima koji su dali zapažen doprinos u oblasti kulture, obrazovanja i društvenog rada u hrvatskoj zajednici.

Hrvati u Srbiji još uvek nisu na dovoljnom nivou iskorišćenosti prava, što zbog nekih prilika u Srbiji, što možda zbog nedovoljne pomoći Hrvatske u ranijem periodu, ali od pre nekoliko godina situacija se menja na bolje, pogotovo što Srbija ima predpristupne pregovore za ulazak u Europsku uniju i da postoji veća podrška same Hrvatske, pa se nadamo da će nivo ostvarivanja prava Hrvata u Srbiji biti sve veći.“

Pravo i odgovornost za očuvanje identiteta manjinskih zajednica

„Hrvatskog nacionalnog vijeća je osnovano pre sedamnaest godina, od tada je prošao veoma dugačak i interesantan period, danas su nacionalni savjeti deo pravnog poretka Republike Srbije, to su institucije kojima je povereno pravo i odgovornost da donose veoma značajne odluke vezane za očuvanje identiteta manjinskih zajednica.

Smatram da je u gradnji odnosa između većine i manjina Srbija pronašla jedno dobro rešenje, koje je izdržalo probu vremena. To ne znači da je idealno rešenje, ali je sigurno daleko ispred onoga što imamo u okruženju, čak i državama Europske unije. To nije samo pitanje za manjine nego je i od velikog značaja za većinu.“, rekao je predsjednik skupštine AP Vojvodine Istvan Pazstor

Svečanom akademiji nazočili su: predsjednik skupštine AP Vojvodine Istvan Pazstor, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, generalni konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Republici Srbiji Velimir Pleša, opunomoćeni ministar Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji Stjepan Glas, zastupnik u Narodnoj skupštini Republike Srbije i ravnatelj Zavoda za kulturu Vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov, državni tajnik Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave Republike Srbije Ivan Bošnjak, župan Vukovarsko-srijemske županije Božo Galić, član Međuvladinog mješovitog odbora zadužen za kulturu Miloš Gajić, predsjednik Skupštine Osječko-baranjske županije Dragan Vulin, gradonačelnica Grada Iloka Marina Budimir, ravnatelj Razvojne agencije Osječko-baranjske županije Tomislav Barbić, izaslanik gradonačelnika Grada Subotice

Ilija Đukanović, izaslanik gradonačelnice Grada Sombora Antonio Ratković, voditelj Ureda pet županija iz Slavonije, Baranje i Srijema u Briselu Toni Žufić, ravnateljica Nove Školske knjige Nataša Mijačika, ravnatelj NIU “Hrvatska riječ” Ivan Ušumović, direktor Zavoda za udžbenike Milorad Marijanović, ravnatelj Pedagoškog zavoda Vojvodine Janoš Puškaš, predstavnik Razvojne agencije Vukovarsko-srijemske županije Vedrana Džojić, predstavnik misije OEBS u Srbiji Milica Rodić i predstavnik Nacionalnog savjeta mađarske nacionalne manjine Emil Lulić i hrvatske udruge iz Republike Srbije.

U programu su nastupili: Tamburaški orkestar HGU “Festival bunjevačkih pisama” pod ravnanjem prof. Mire Temunović, zbor Collegium Musicum Catholicum i učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku iz Gimnazije “Svetozar Marković” u Subotici.

I.Z.

U SUBOTICI POTPISAN UGOVOR O FINANCIJSKOJ POTPORI ZA IZGRADNJU HRVATSKE KUĆE

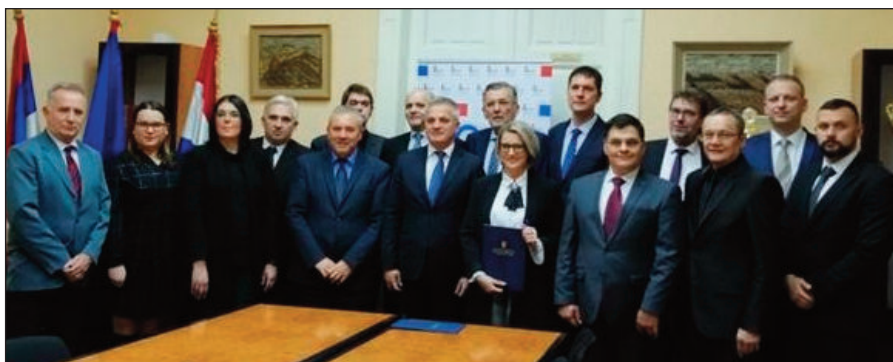
Ovo je pokazatelj jedne vidljive snažne politike hrvatske Vlade prema hrvatskoj zajednici u Srbiji, politike koja kroz ovakve strateške projekte doista stoji iza naših Hrvata na ovom prostoru i koja na ovaj način pokazuje da im je stalo da Hrvati u Republici Srbiji očuvaju sve vrijednosti

Povodom obilježavanja Dana hrvatske zajednice i Dana izbora prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici, u petak, 13. prosinca, potpisan je Ugovor o financijskoj potpori za izgradnju Hrvatske kuće i kadrovskog osnaživanja hrvatske zajednice u Republici Srbiji.

Novac je osigurala Vlada Republike Hrvatske, a ugovor je s predsjednikom HNV-a Jasnom Vojić, u ime predsjednika hrvatske Vlade, potpisao državni tajnik Središnje državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas.

„Ovo je pokazatelj jedne vidljive snažne politike Vlade RH prema hrvatskoj zajednici u Srbiji, politike koja kroz ovakve strateške projekte doista stoji iza naših Hrvata na ovom prostoru i koja na ovaj način pokazuje da im je stalo da Hrvati u Republici Srbiji očuvaju sve vrijednosti, kulturu i ono najvažnije – jezik, ali i sve druge po kojima će očuvati svoj identitet. U tom kontekstu treba najviše obratiti pažnju na one najmlađe, na djecu.

Kroz sve ovo što radimo, ulažemo u mlade kako bi se kultura i sve ono što Hrvati na ovom području jesu nastavila i očuvala za buduće generacije“, rekao je državni tajnik te dodao kako se radi o na-

stavku jedne dobre priče koja je krenula prošle godine kupovinom zemljišta u Preradovićevoj ulici u Subotici, na kojem se planira izgraditi Hrvatska kuća koja će ujediniti sve institucije Hrvata u Vojvodini u cilju očuvanja vrijednosti te što boljeg i kvalitetnijeg rada za generacije koje dolaze.

“Ovo je veliki dan za Hrvatsko nacionalno vijeće budući da je ovom nesvakidašnjom gestom Hrvatska pokazala da zaista razumije potrebe Hrvata u Republici Srbiji. Početkom ove godine na sastanku s premijerom naglasili smo da hrvatsku zajednicu u Srbiji treba institucionalno i kadrovski ojačati. Ovom potporom i premijer i Vlada Republike

Hrvatske pokazali su da su pouzdani partneri i da su ispunili sve obećano i dodijelili su 90 tisuća eura za izgradnju Hrvatske kuće i kadrovsko snaženje” - istaknula je, među ostalim, Jasna Vojnić.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske kontinuirano podupire brojne programe i projekte. I ove godine sredstva su značajno povećana, a od formiranja Vlade Andreja Plenkovića, u samo protekle tri godine, udvostručena su namjenska sredstva za programe i projekte Hrvata u Republici Srbiji, ne računajući financiranje putem drugih natječaja i potporu strateškim projektima.

J.D.

Intervju: Anamarija Kaluđerović, predsjednica Književnog kluba HKUPD „Stanislav Preprek” iz Novog Sada

PRIRODNO JE VOLJETI I NJEGOVALI SVOJU KULTURU, OBIČAJE I TRADICIJU

Svakako je bitno podržavati kulturne aktivnosti od svih nas, jer u organiziranju učestvuju ljudi iz našeg okruženja, naše nacionalne zajednice, te kao što smo zajednica na poslu, crkvi, trebamo biti i na društvenoj razini. Na taj način, dajući potporu kulturnim manifestacijama, čuvamo od zaborava ljude našeg podrijetla

Predstavite nam Knjižni klub HKUPD „Stanislav Preprek” iz Novog Sada. Koji vam je bio prvotni cilj osnutka, koliko broji članova?

Nastali smo u okviru HKUPD „Stanislav Preprek” iz Novog Sada, osnovanog 2005. godine, kada je nekoliko članova literarne sekcije, sada već davne 2009. godine tiskalo prvu zbirku svojih pjesama pod nazivom „Preprekovo proljeće”. Zbirka je imala skromnih 40-tak stranica ali je bila prvi veliki korak i začetak onoga u šta se danas pretvorio naš klub „Stanislav Preprek” sa oko 20-tak članova, koji pišu i objavljuju svoje radove.

Dakle, djelujemo, po imenu hrvatskog velikana u kulturi Hrvata, rođenog na ovim prostorima, koji je najveći dio svog života proveo u Petrovaradinu.

Književni klub, svojim radom i rezultatima, danas je stožer društva. Trajni značaj aktivnosti kluba, je očuvanje jezika te pisane hrvatske reči, na ovom prostoru multikulturalnosti.

Književni klub, koji deluje u okviru HKUPD „Stanislav Preprek” u gradu Novom Sadu, proglašenim za evropsku prestonicu kulture u 2021. godini, jedan je od bitnih segmenata upravo pomenute multikulturalnosti našega grada.

„I rječi i jezik se najbolje materijalizuju u knjizi i napisanom” rekao je Tomislav Žigmanov – s čime se potpuno saglašavam kao i sa njegovom mišlju da su “jezik i riječ sastavnice identiteta” jednog naroda i njegove zajednice.

Koliko ste do sada izdali knjiga? Molim Vas da ih nabrojite i ukratko opišete.

Kao prvo ukazujem da se svake godine na dan rođenja pjesnika, skladatelja Stanislava Prepreka 16. travnja promovira zbirka pjesama „Preprekovo proljeće” što predstavlja jednogodišnju retrospektivu pjesničkog stvaralaštva članova književnog kluba naše udruge.

Promocija zbirke prerasla je u literarno-glazbenu, sada već tradicionalnu manifestaciju Hrvata u Novom Sadu pod nazivom „Preprekovo proljeće”. Do sada

je izdato deset zbirki poezije i jedanaesta je odštampana.

Uredništvo zbirke pjesama „Preprekovo proljeće” 2016. godine uvodi i natječaj za neobjavljenu kratku priču na koji svoje radove mogu slati svi koji pišu na hrvatskom jeziku i njegovim dijalektima.

Prva zbirka kratkih priča kao rezultat javnog natječaja promovirana je na „Preprekovo proljeće” 2016. godine u kojoj je objavljeno 20-tak radova. Potom su usledile 2017., 2018. i 2019. godine „Preprekovo proljeće” kako smo nazvali tu manifestaciju takođe literarno-glazbenog karaktera.

Uprilичena je na godišnjicu osnutka HKUPD „Stanislav Preprek” u mesecu listopadu.

Želimo da „Jesen” postane tradicionalna manifestacija Hrvata kako u Novom Sadu tako i na pokrajinskoj razini. Za razliku od zbirke – zbornika „Preprekovo proljeće” koje je koautorско djelo članova udruge, uredništvo književnog kluba 2017. godine počelo je rad na ediciji „Preprekovi pjesnici” u kojoj su zbirke svojih pjesama do sada objavili članovi književnog kluba: Ljerka Radović „Refleksija nutrine”; Branka Dačević „Gdje je moj dom”; Branimir Miroslav Tomlekin „Pjesme koje treba spaliti”; Bosiljko Kostić „Ja kažem” i Mladen Franjo Nikšić koji je objavio dve zbirke „Prokletio i sveto” i „A ča?”

Književni klub je 2017. godine prvi put samostalno nastupio na salonu knjiga u Novom Sadu, a potom i 2018. i 2019.

Na međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu književni klub nastupio je u sali Borislav Pekić. Pored skupnih zbirki jedan broj članova književnog kluba izdali su i vlastite zbirke u drugim izdavačkim kućama na ekavici i drugim narečjima, što čini oko 40 knjiga.

Ako netko želi postati član Književnog kluba, što treba poduzeti, koji su kriteriji?

Da bi neko postao član književnog kluba „Stanislav Preprek” bitno je da piše, da se učlani i da njegovo stvaralaštvo bude objavljeno na hrvatskom jeziku, tj. da se njegova proza ili poezija kroatizira. Inače, naša udruga otvorena je za sve ljude i svima je moguć pristup.

Želim naglasiti da u okviru Književnog kluba imamo pjesnika svih nacionalnosti (ali su voljni da se njihovo pjesničko ili prozno stvaralaštvo kroatizira). Međutim, moram naglasiti, slabu zainteresovanost mladih u udruzi, pa samim tim i u književnom klubu. Sve to ima veze s proteklom periodom (moje je mišljenje).

Približite nam manifestacije “Preprekova jesen” i “Preprekovo proljeće”?

Već sam istakla: Udruga “Stanislav Preprek”, osnovana je 2005 godine u Novom Sadu, baštineći ime ovog velikana hrvatskoga roda, rođenog 1900. godine, a upokojenog 1982. u Petrovaradinu. Za života je stekao ime, veli-

kog i cijenjenog izvođenog i emitiranog skladatelja, ali i melografa, zborovođe, orguljaša.

Bio je pjesnik, prozaista, nadareni likovnjak ,prevoditelj (Gilgameš-a) i poliglot.

Književni klub "Stanislav Preprek", realizira, dvije - sada već, tradicionalne manifestacije - "Preprekova Jesen", koja donosi zbirku kratkih priča i "Preprekovo proljeće" Zbirku poezije - jedanaestu po redu.

Do sada je pored članova književnog kluba, učestvovalo više pjesnika i prozaišta iz Republike Hrvatske.

Cilj nam je da ove manifestacije, budu obogaćene, kako jezički, tako i tematski, a ponaosob i brojem učesnika. Time se čuva svoj jezik, identitet i daje prostor - ravnopravnosti s drugim nacionalnim manjinama i ostalim građanima Srbije. Prirodno je voljeti i njegovati svoju kulturu, običaje i tradiciju.

U ovom vremenu brzih komunikacija, svjedoci smo, da se stvari brzo pojavljuju, a isto tako brzo nestaju. "Preprekovo proljeće" evo traje već jedanaest godina, a tokom tih godina, ono je raslo-širilo se, kako po broju sudionika, tako i po kvaliteti, što je vrijedno pažnje

Čovjek uvijek misli, da je sve pročitao i opisao, sve što se moglo dogoditi. Međutim priče koje iz godine u godinu dobijamo na naš natječaj, uvjeravaju nas u suprotno. Nije sve ispričano i nije sve pročitano. Nije sve ispričano na isti način.....

U narednom periodu koji su vam planovi?

Prije svega želja nam je da omasovimo, kako Udrugu, tako i Književni klub, te da se i nadalje kroz svoje manifestacije prezentiramo novim stvaralaštvom, kako poezije, tako i proze. Cilj nam je da nastavimo sa novim izdanjima "Preprekovih" prozaista i novih edicija.

Želja nam je, da se i u narednom periodu predstavljamo na Sajmu knjiga u Republici Srbiji, a namjera i na međunarodnom sajmu knjiga Interliber u Zagrebu.

U teškim uvjetima rada, članovi, Književnog kluba "Stanislav Preprek", samo svojim entuzijazmom postizali su i postižu, onaj najvažniji cilj, a to je očuvanje i širenje hrvatskog jezika i kulture uz druženje i suradnju sa svim ljubiteljima lijepe pisane riječi. Postojanjem književnog kluba "Stanislav Preprek" ujedno ukazujemo da na ovom prostoru živi i hrvatski živalj, te tako doprinosimo multikulturalnosti Novog Sada i Republike Srbije.

Osim toga jako nam je važno, da se međusobno družimo i gajimo svoj identitet.

Da li je Književni klub prepoznatljiv u Republici Hrvatskoj, tj dali sudjelujete na manifestacijama?

Da moglo bi se reći. Do sada smo ostvarili saradnju sa: KLD Rešetari iz Rešetara, na Pjesničkim susretima; KUD Čepin iz Čepina; KUD Belišće iz Belišća; Zadarskim Akvarelima - Pjesni-

čkom udrugom iz Zadra; Čitaonicom Drenovci iz Drenovaca.

Naši pjesnici učestvovali su na njihovim manifestacijama, a i oni kod nas.

Nažalost zbog loših materijalnih prilika, često smo sprečeni u odazivu. Nadamo se da će se stvari promijeniti. Posebno iščekujemo, da nam se obezbijedi prostor, gdje Udruga može, da ostvari svoje aktivnosti. To za sada nemamo, što nas značajno sputava u djelovanju.

Iskoristili bi ovu prigodu da Vas pitamo za Žensku pjevačku skupinu HKUPDa „Stanislav Preprek“ čija ste članica, kada je osnovana i sa kojim ciljem?

Ženska pjevačka skupina (ŽPS) HKUPD "Stanislav Preprek", osnovana je 2012 godine i sada broji 14 članica.

Svoj repertoar ova grupa crpi iz glazbenog folklor Hrvatske, sa različitih područja i etnografskih zona: Međimurja, Hrvatskog Zagorja, Posavine, Podravine, Slavonije, Baranje, Hrvatskog Primorja, Dalmacije. Ova grupa nastupa uz TRIO, muzičke pratnje. klarinet, harmonika i gitara.

ŽPS, do sada je nastupala u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji i Hrvatskoj. Učestvuje na raznim manifestacijama grada Novog Sada.

Prije tri godine, ustanovljeno je održavanje godišnjeg koncerta, što se vrlo uspješno i ostvaruje. Prilika je to da pu-

blici prikazemo najbolji dio naučenog tokom godine. Okupljamo se jednom tjedno u prilično neuslovnom prostoru, čvrsto vjerujući u razriješenje istog u skorije vrijeme. Njegovujemo hrvatsku narodnu pjesmu i podarujemo je svim srcem, na opće zadovoljstvo posjetilaca, naših slušatelja.

I još jednom na kraju istakla bi značaj imena Stanislava Preprek, čije ime nosimo. Bio je svestran stvaralac u Novom Sadu i Vojvodini i velika umjetnička li-

čnost, koja zaslužuje, da društvo koje baštini njegovo ime. Ima prostor za svoj rad, a što vidim kroz mogućnost rješavanja statusa kuće bana Jelačića

Vrijednim smaram naglasiti, da je i ovogodišnji koncert održan uz potporu: Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, grada Novog Sada i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise i nacionalne manjine.

Što biste poručili pripadnicima hrvatske zajednice u Srbiji?

Kao prvo pripadnicima hrvatske zajednice u Republici Srbiji, preporučujem, da se izjašnjavaju, po osnovu svog nacionalnog identiteta, jer na taj način doprinose bogatstvu, kojim svaka nacionalna zajednica obogaćuje zemlju u kojoj se nalaze.

Primjer toga je Stanislav Preprek i mnogi drugi. Svakako je bitno podržavati kulturne aktivnosti od svih nas, jer u organiziranju učestvuju ljudi iz našeg okruženja, naše nacionalne zajednice, te kao što smo zajednica na poslu, crkvi, trebamo biti i na društvenoj razini. Na taj način, dajući potporu kulturnim manifestacijama, čuvamo od zaborava ljude našeg podrijetla. To je vrlo važno, jer se na taj način čuvaju korijeni naroda. Stablo možemo odrezati i izrasti će mladice, ali ako iščupamo korijen, nema više ni stabla ni mladica

Razgovarao: Zlatko Ifković

ZNAČAJNE OSOBE PODUNAVSKIH HRVATA – BUNJEVACA I ŠOKACA

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca pripada tipu specijalnih leksikona, i to po dvjema osnovama: njegovu posebnost ne čini samo zemljopisno područje na koje se odnosi nego mu posebnu dimenziju daje i to što se u zadanome teritorijalnom okviru usredotočuje na pojave i osobe koje imaju (i) hrvatski karakter. Kao takav, on nastoji obuhvatiti ne samo Bunjevce i Šokce u vojvođanskom i mađarskom dijelu Bačke nego i u cijelome povijesnom ugarskom Podunavlju

BUDINČEVIĆ, Ivan – Mukija (Subotica, 25. IV. 1874. – ?), pravnik, društveni djelatnik. Sin Roke i Petronele, rođ. Vidaković. S odličnim je uspjehom 1892. završio školovanje u subotičkoj gimnaziji i upisao studij prava u Budimpešti. Od 1896., kad je postao članom upravnog odbora Pokopnog društva sv. Ivana, počinje njegovo angažiranje u subotičkoj bunjevačkoj zajednici.

Najzapaženije je bilo u Kolu mladeži ili Dobrovoljnoj tamburaškoj družini, nikad registriranoj udruzi, u kojoj je trebao postati prvim predsjednikom. S nekolicinom bunjevačkih sveučilištaraca 12. IV. 1896. u dvorani subotičkog hotela Pešta organizirao je Veliko kolo, uz sudjelovanje Srpskoga pjevačkog društva, što je pobudilo reakcijelokalnih i državnih vlasti. Idući slični zabavni skupovi zbog toga su zabranjivani ili su održavani u zatvorenom krugu uz prisotnost policije, a Srpsko pjevačko društvo nije sudjelovalo na drugome Velikom kolu 1897. Registracija Kola mladeži odgađana je birokratskim putem, a Budinčević je potkraj 1898. imenovan pravnikom vježbenikom pri Kraljevskoj tabli u Budimpešti i tako je na neko vrijeme uklonjen iz Subotice. Školovanje je završio 1903. Radio je u odvjetničkom uredu Bene Sudarevića, vodio je Kršćansku veresijsku zadругu, a 1913. subotički veliki župan imenovao ga je gradskim bilježnikom.

Lit.: Neven, Subotica, br. 7/1892, 12/1896, 3/1897, 1/1899, 6/1903, 6/1911, 7/1913; Subotičke novine, Subotica, 24. IV. 1897, 8. V. 1897; Subotička Danica ili bunjevačko-šokački kalendar za prostu godinu 1898., Subotica, 1897. M. Grlica BUDINČEVIĆ, Ivan (Subotica, 27. I.

M. Grlica

BUDINČEVIĆ, Akoš (Subotica, 10. IX. 1946.), odbojkaš. Sin Akoša i Kate, rođ. Sič. Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom gradu. Veterinarski fakultet upisao je u Sarajevu 1971., a završio Zagrebu, gdje je obranio i magistarsku radnju Specifičnosti deratizacije u mlinsko-pekarskoj industriji.

Odbojku je počeo igrati 1962. u subotičkom Spartaku. Za sarajevsku Bosnu nastupao je 1968.-71., a za Mladost iz Zagreba 1971.-73. U Spartak se vratio 1974. i u tom je klubu igrao do kraja svoje sportske karijere 1979. Bio je član ekipe koja je osvojila naslov

državnog prvaka 1975. i treće mjesto u Kupi europskih prvaka 1976.. Za državnu reprezentaciju počeo je nastupati kao junior 1966., a za seniorsku je nastupao 36 puta u razdoblju 1968.-71. Bio je trener ženske ekipe Spartaka 1975.-79. te savezni odbojkaški sudac 1979.-81. Živi i radi u Subotici.

S. Bačić

BUDINČEVIĆ, Ivan (Subotica, 27. I. 1955.), nogometaš. Sin Mihajla i Rozalije, rođ. Mesaroš. Odrastao je u Malom Bajmoku, pretežito Hrvatima nastanjenom dijelu Subotice, te se i nogometom počeo baviti u tamošnjem klubu Bačka. U prestižniji subotički Spartak prešao je 1971. i nastupao za njega pet godina. Profesionalnim nogometašem postao je u splitskom Hajduku, čiji je vratar bio 1976.-81., kada je klub osvojio naslov prvaka države i jugoslavenski kup.

Za reprezentaciju Jugoslavije nastupao je 1975. na Mediteranskim igrama u Alžiru. U ljubljansku Olimpiju otišao je 1981., a 1983. prešao je u vinkovački Dinamo. Za taj je klub branio do 1988., kad se zbog ozljede profesionalno prestao baviti nogometom. Tijekom devedesetih godina nastupao je za nekoliko lokalnih klubova (Obilić iz Novog Kneževca, Zorka iz Subotice, Radnički iz Bajmoka i Aleksa Šantić iz Aleksa Šantića). Trenirao je vratare u ekipi mladih u Spartaku, a danas u ONK Tavankutu. Živi u Bajmoku.

S. Bačić

BUDINČEVIĆ, Mirjana (udana Budinčević-Šljivac) (Subotica, 10. XII. 1947.), veslačica. Kći Akoša i Kate, rođ. Sič. Osnovnu i srednju školu završila je u Subotici, a diplomirala je biologiju na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Novom Sadu. Veslanjem se počela baviti 1963. u Veslačkom klubu Partizan na Paliću u disciplini četverac s kormilarom, u kojoj je osvojila dva naslova državnog prvaka. Otišavši na studij u Novi Sad 1968., prelazi u tamošnji Veslački klub Danubius, gdje počinje veslati u disciplinama samac i dvojac na pariće, u kojima je bila državna prvakinja pet puta.

Nastupala je za državnu reprezentaciju na europskim prvenstvima 1969. i 1970., a sudjelovala je i na nekoliko međunarodnih klupskih natjecanja te ostvarila zapažene rezultate: u samcu prvo mjesto na Međunarod-

noj regati u Beogradu 1968. i treće mjesto na Međunarodnoj regati u Pragu 1969., dva prva mjesta u samcu i dvojcu na pariće na Međunarodnoj regati u Poznańu 1969. i u Klagenfurtu 1971. Od 1971. živi i radi u Osijeku.

S. Bačić

BUKINAC, Beato (Stjepan) (Bač, 31. VII. 1912. – Karlovac, 29. VI. 1945.), franjevac, povjesničar, profesor. Rodom je iz poljodjelske obitelji Grge i Marije, rođ. Vorgić. Osnovnu je školu završio u Baču, a u franjevački je red stupio 1928. na Trsatu te je dobio redovničko ime Beato. Franjevačku klasičnu gimnaziju završio je u Varaždinu 1932., a iste se godine upisao na Teološki fakultet u Zagrebu. Nakon prve godine studij je nastavio u Rimu na Antonianumu, franjevačkoj visokoškolskoj ustanovi, a završio ga je 1937. U Rimu je položio svečane zavjete 1935., a tu je zaređen i za svećenika 1936. Mladu misu služio je 9. VIII. 1936. u Baču.

Poslije ređenja nastavlja studij na Antonianumu te je ondje 1939. i doktorirao obranivši disertaciju posvećenu djelovanju franjevaca u seobama Hrvata u Podunavlje u XVI. i XVII. stoljeću. Dio disertacije objavio je poslije kao knjigu. Nakon povratka iz Rima predavao je vjeronauk u gimnazijama u Karlovcu 1940.-45. Partizanske su ga vlasti nakon zauzimanja Karlovca uhitile i prema kratkom postupku osudile na smrt pod optužbom da je prijavljivao učenike koji su simpatizirali s partizanskim pokretom.

Jedan je od prvih bačkih Hrvata koji su znanstveno obrađivali povijest Hrvata u ugarskom Podunavlju. Djelo: De activitate Franciscanorum in migrationibus populi croatici saeculis XVI et XVII, Zagreb, 1940.

Lit.: Subotičke novine, posebni broj, 15. VIII. 1936; Schematismus provinciae Croatiae S. S. Cyrilli et Methodii, Zagreb, 1940; Schematismus provinciae Croatiae S. S. Cyrilli et Methodii, Zagreb, 1950; I. Kujundžić, Bunjevačko-šokačka bibliografija. Rad JAZU, 355, Zagreb, 1969; A. Sekulić, Drevni Bač, Split, 1978; Hrvatski biografski leksikon, 2, Zagreb, 1989; A. Sekulić, Književnost podunavskih Hrvata u XX. stoljeću, Zagreb, 1996; I. Damiš, Franjevci Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, žrtve drugog svjetskog rata, poraća i jugokomunizma, Zagreb, 2000.

S. Beretić i T. Vuković

Iz knjige: „Franjevačka crkva i samostan sv. Mihovila u Subotici“: Franjevačka crkva

FILIJALE FRANJEVAČKE ŽUPE U SUBOTICI U 18. STOLJEĆU

Objavljujemo dijelove iz knjige „Franjevačka crkva i samostan sv. Mihovila u Subotici“ u nakladi udruge Hrvatska nezavisna lista, u kojoj je na 116 strana prikazana povijest franjevačke crkve i samostana u Subotici kako ju je zabilježio o. Paškal Cvekan u knjizi „Subotički franjevački samostan i crkva“ tiskanoj u Subotici 1977. godine.

Pokrajni oltari u staroj crkvi

Osim glavnog oltara u crkvi od 1736. godine nalazilo se još šest „prelijepih“ oltara, kaže samostanski kroničar. Gledano od svetišta crkve prema koru s desne strane prvi je oltar posvećen Majci Božjoj na nebo uznesenoj, drugi je posvećen Presvetom Otkupitelju, zaštitniku Provincije, kojoj je tada Subotica pripadala; treći je podignut u čast Majci Božjoj Žalosnoj. S lijeve strane su bili: prvi je oltar posvećen našem ocu Franji; drugi je posvećen svetom Antunu Padovanskom; treći je podignut u čast sv. Ivanu Nepomuku.

Oltar Majke Božje na nebo uznesene

Nabavio ga je gosp. Jakov Sučić, prvi kapetan u Subotici, a pozlatiti ga je dala i oslikati udovica kapetana Sučić. Postavljen je 1738. i posvećen od nadbiskupa Gabrijele Patačić 12. lipnja iste te godine. Da li je oltarna slika bila naslikana u to vrijeme, nije poznato iz samostanskih arhivskih dokumenata. Tek 1841. se spominje da je peštanski slikar Josip Pesky naslikao sliku i za oltar Blažene djevice na nebo uzete. U samostanu se čuvaju dvije slike, koje su mogle biti na tome oltaru. Na jednoj je prikazan prazan Marijin grob i oko njega apostoli. Slika je 133 x 82, platno, ulje, dobro usčuvana i na njoj se slikar potpisao na rubu oplata groba: Pesky Jos. Pinx. Pest. 1841. Druga prikazuje uznesenje Marijino, 120 x 105, platno, ulje, dobro usčuvana, nije potpisan Pesky, a i tehnika se nešto razlikuje od Peskyjeva slikanja. Možda je to prvotna slika s tog oltara? Oltar danas ne postoji.

Oltar Presvetog Otkupitelja

Oltar Presvetog Otkupitelja, zaštitnika Salvatorijanske provincije danas ne postoji. Nabavljen je 1738., a platio ga je samostanski subrat gospodin Ivan Mačković. Posvetio ga je 12. lipnja 1738. nadbiskup Gabrijel Patačić od Zajezde. S tog oltara je sačuvana oltarna slika, koja prikazuje Preobraženje Kristovo na Taboru. U sredini je Krist preobražen, a sa strane stoje Ilija i Mojsije, a ispod njih tri apostola – Petar, Ivan i Jakov. Njen je format 227 x 125, što odgovara prostoru, gdje se u crkvi nalazila. Naslikana je uljem na platnu, ima oštećenje, ali je inače dobro sačuvana. Posve je slična onoj slici Bl. Djevice uznesene na nebo i ne može biti Peskyjeva, premda u Samostanskoj povijesti (Ib) stoji zapisano, da je i za taj oltar nabavljena oltarna slika.

Oltar Žalosne Gospe

Oltar Žalosne Gospe, nabavljen i pozlaćen 1750. darežljivošću i velikodušnošću Helene Sučić, udovice kapetana Jakova Sučić, pošto su joj umrla tri sina i u našoj crkvi sahranjena 1747. Nije posvećen. Sačuvana je samo slika, koju je 1841. za taj oltar naslikao Josip Pesky, peštanski slikar. Format slike je 250 x 126, platno, ulje, ima nekoliko manjih oštećenja i jedno veliko. U lijevom uglu posve dolje stoji natpis crnim slovima: Jos. Pesky Pinx Pest. 1841.

Oltar svetog Franje Asiškog

Oltar svetog Franje Asiškog, koji su 1738. nabavili i platili članovi bratovštine Trećeg reda u Subotici. Na njemu je bilo pomično svetohranište i 6 svjećnjaka od tuča, koje su nabavili članovi Trećeg reda. Oslikan je i pozlaćen 1741., a posvetio ga je 12. lipnja 1738. Gabrijel Patačić, nadbiskup Kaločki i Bački. Da li je oltar imao oltarnu sliku ili kip, ne zna se, jer s tog oltara nije sačuvano ništa.

Oltar svetog Antuna

Oltar svetog Antuna, koji je 1738. nabavio gospodin Antun Budinčević, a poslije njegovi nasljednici postali siromašni i bunili su se, kad je taj oltar 1750. dao pozlatiti Luka Bukvić. Na oltaru je bila slika sv. Antuna Padovanskog, koji kleči pred malim Isusom, a nabavio ju je Antun Budinčević, 1739. Ovaj podatak samostanske kućne povijesti (AS u S Ia str. 31) mogao bi poslužiti kao provodilac u određivanju starosti slike Preobraženja i Djevice na nebo uznesene, jer slika sv. Antuna što kleči pred djetetom Isusom, postoji u samostanu i pripada tom oltaru, formata je 250 x 126 kao

i ona Preobraženja Kristova, ulje, platno, dobro sačuvana, a tehnički jednaka gore spomenutim slikama i nije potpisana po Peskyju kao druge tri oltarne slike. Kućna povijest doduše kaže da je kod Peskyja naručena i slika za oltar sv. Antuna. (AS u S Ib). Oltar je posvetio 12. lipnja 1738. Gabrijel Patačić, nadbiskup.

Ostao je jedini od svih oltara stare crkve na svome prvotnome mjestu, premda je u prosincu 1903. mjesto starog drvenog oltara došao sadašnji, novi, isklesan od kararskog mramora i blagoslovljen 26. IV. 1904. (AS u S Id str. 34.) Taj mramorni oltar je sigurno najljepši od svih sadašnjih oltara u crkvi. Na podnožju oltara (stipesu) uklesana su dva značajna čuda iz Antunova života: Čudo s mulom, koja se klanja Hostiji i uskrснуće mrtvaca. Podignut je darovima štovatelja sv. Antuna u Subotici i oko nje, koji su bili tako obilni, da je samostanski kroničar zadivljen velikodušnošću darivatelja s oduševljenjem zapisao da ovako darežljivih štovatelja sv. Antuna nema na cijelome svijetu!

Oltar sv. Ivana Nepomuka

Oltar sv. Ivana Nepomuka, bio je drven, nabavljen 1746., a pozlaćen 1751. Platio ga je iz posebne ljubavi prema našoj crkvi subrat subotičkog samostana gosp. Ivan Mačković. Nije posvećen bio. I danas ne postoji. S tog oltara sačuvana je samo slika, platno, ulje, format 250 x 126 bez rame, s nekoliko oštećenja. Djelo je peštanskog slikara Peskyja, koji se u lijevom uglu dolje potpisao sitnim slovima u jednoj ravnoj crti: Pesky Pix Pest 1841. Slika prikazuje sv. Ivana Nepomuka, zaodjevena u raketu, kako kleči pred Gospom u molitvi.

Nastavlja se

Seobaptica (u ljubavnu trašovijest!)

JAREBICA, LEPA PTICA

Piše: Božica Zoko

Tvoja pajdašica! Kamo si odletela? Iza bašče – polja! Grmovi i grmečci. Lugo i šumarci. Šume! Sve ti znaš i poznaš, a svejedno pokazuješ tek štipetak. Koliko stane u kljun. Slamčicu spasa. Slamčicu po slamčicu i eto – gnijezda! Bude i suhih grančica i poljske trave. Kako se gnijezdiš? Pokaži! Neće pokazati. Svaki ima svoj nauk – u sebe upisan. Neka ga slijedi! Ja slijedim svoj. Ptica koja zna znanje! Što zna znanje! Ča zna! I uvijek je znala. Govorim sve jezike! – reče bezbrižno Sve? Barem sto! Kao slikareva slika bez naslova i potpisa. Ne može čovjek vječno biti sam! Ne može vječno biti nitko i ništa. I dno dna može othraniti i uzgojiti dijete, cvijet ili životinju. Sačuvati zemlju od bezdana što zjape. Od njene vlastite utrobe. Od neba što se danomice otvara. I ne pada na zemlju. Leži na njoj spokojno, vedro ili zamišljeno, sjetno. Mudrije ili luduje. Puluje i stanuje. Vučica s vučićima, koza s kozličima-jarićima, ovca s jaganjcima-janjicima – lavica s lavićima, tigrica s tigrićima, patka s pačićima, guska s guščićima, koka s pilićima, krmačica s praščićima. Krava s telčićima. Mačka s mačićima, kuja s kučićima, ptica s ptićima. Zmaj sa zmajčićima. I raj s rajićima. Mali priručni rajevi. Raširi krila, poletjet ćeš! Ljudi i krajevi. Vidici i putovi. Postoje i kolodvori, luke i lučice. Buče i bučice. Glave i glavice, barke i barčice! More!

Ptice su visoko onoliko koliko mogu visoko letjeti

Da! More. Kiša pada po moru – more svaku kap poljubi – CMOK, BA! Osjećam se kao kiša! Pljuštim li ga pljuštim! Teško meni, nemam drugog razgovora neg' je ovaj. A i ti me više nećeš slušati. Koga sada slušaš? Vijesti. Što javljaju? Kažu li što o našem pajdaštvu? O tome kako sam sama? O tome koliko volim! A nemam koga. Mogla bih tebe. Ali ti nećeš. A kad ti nećeš, šaljem u zrak. Sabijam u zemlju kad hodam. Spaljujem kad ložim vatru. Perem je s tijela i voda nosi – kao Nil Mojsija. Svijet ti darivam! Priznaj! Tvoja lopta! Na poljanama zelenim htjela bih ti dati od mora. Htjela bih ti dati plaću. Htjela bih te uzvisiti. Da budeš visok pokraj mene. Ptice su visoko onoliko koliko mogu visoko letjeti. Ne rugaj mi se! Zna se da ja visoko ne letim, da obično hodam sasvim nisko. Pri zemlji. O majčice! Kako je nebo daždilo jučer – da si samo to vidjela! Opralo gradske ulice, stabla, lišće. U polju

se zemlja razmekša. Svi postanemo djeca. Na nekoliko sretnih trenutaka. Ja umijem – o blagoslovljeno umijeće! – te sretno trenutka usporiti, natjerati ih da stanu, da zakoraknu u vječnost. I – onda nema prestanka. Tih sretnih trenutaka. Ja obična, srednje mala prizemna ptica. Mene skoro ne razlikuješ od zemlje. Pogotovo kad se malo prosuši – a vlage i vode ostane u brazdama. To sam ja. Obična zemljica. Okrilačana, s nožicama, s pametnim okom. Ostani u ovom trenutku, reče Gospodin. Ne izlazi! Ja ću ti reći kad ćeš izići! A možda i neću! Mogu kako hoću, Gospodin sam!

Sam sebe obvezujem i razvezujem. A nekad nešto dopustim i slugama i sluškinjama. E Gospodine! Skrenuh pozornost sa sebe na tebe. I to je neki bijeg, priznaj! Ipak sam ti povela koju rečenicu. Kao što djevojke nekoć kolo vodijahu. I vile tančace! Znam, nije to prestalo i nikada neće ni prestati. To ne može prestati. Ljubav nikad ne prestaje. Ja, krilata gruda zemlje, kažem vam to! Slušajte me! Kako šutim! I to se može slušati. Na nekoj slici u posvećenim trenucima kad se razgovor zaustavi i svi počnemo OSLUŠKIVATI. Hoćemo li te čuti, Gospodine? Zemlji je lako u meni, lako joj je! Kreće se malo ponad sebe, ona, velika teška zemlja u meni lakom, sitnom stvoru. Ima u meni slatnje njena velebića. Kad bijah počela rasti i kad se zaustavljam, ugledah je u svoj punini – tu zemaljsku veličinu. I odlučih ostati ovolika. Ni premala, ni prevelika – velika i mala. Moji nagoni, porivi, navade i običaji – sve već ispitano, promatrano, svi o svima znamo sve.

Nemojmo se zavaravati! Je, neka smo delali i pripovedali. Ne mre se reći nikaj sprotivnoga tomu – vre bumo još delali i pripovedali – kaj ili što ili ča – sveeno! Bumo! Srcem i umom! Ljepota i uživaoci! I ja sam uživateljica i ljepotica. Jarebica! Lepa ptica – kamo si odletela, kam si skrila svoga lica? Nisam ga skrila! Moje lice i pametni kljun! Moje srce i moj um – sve je ovdje. Nema ostataka. Za me nije ostalo ništa. Sve podijelih. I još se s dušicom svojim ne odlijelih. Još sam u tjeilih! Još mi oči sjećaju se dana bijelih, noći crnih – i tako u sjeti vesele se prošlim dobam i budućim – S A D A ! Zavladaj istokom zvijezdo istočna! Zavladaj zapadom Danice! Sunce dođi upomoć! I obasjaj svaki kutak zemlje. Pošalji svoje kiše, Bože! Neka se mi zahvalno sjetimo tebe! Mrtvi pljušte po nama. Život daju! Samo da nas nabujale rijeke ne poplave, da ne

dođe povodanj i uzmuti se sve. Molimo za razbor, svak' u svoje korito! Svak' među svoje obale! A onima što vole sve, čije srce kuca za sav svijet, valja rijet' – Ne lažite! Ne kradite! Ne ubijajte! Ni sebe ni svijeta. Grijech je rijedak! – reče pjesnik. Više glupost. I sramota. Znači, novi početak! O obnovimo se svi u Kristu čistom! Ja sam osvojila prostor za vas. Svu ovu silnu prostežnost. Ovo vrijeme. Od crne prapovijesti do sasvim još bijele budućnosti. Pišite!

Nemoj biti tuđa misao

I ne bojte se – sve će izići na dobro jer tako je Bog zamislio našu povijest. Ne može biti drugačije E moji kotačići, e moje nožice. Upravite svoja kolesa na nebesa! Bit će i to jednoč. Smjestiti se u svijet. Ugnijezditi se! Je – uvijek vrebaju opasnosti. To je život naš. U svakom času krov nad glavom može se urušiti, u svakom trenu zemlja se može razjapiti i progutati nas – mi stalno hodamo po žici! O kako smo ipak sretni, Gospodine! Kako smo ipak sretni! Što smo ovdje. Što smo negdje. Što nas darivaš smislom. Nedaćama. O hvala ti, Bože! O neka ti bude lijepo! Neka ti bude lijepo, to želim. Pronijeti riječ kroz vrijeme. Vrijeme kroz riječ. Smrtna vatrašca da ne budu preuska. Da mogno proći. Ako ne mogno, ostat ćemo s ove strane. I ovdje se može živjeti. Pomoći Bogu. Opsovati ga. Suradivati. Priprijetiti mu. Vjeruj! Jer, ako ne vjeruješ – ne može nam ni Bog pomoći. Može! Može i bez moga znanja. Gospodine, što dotičeš naše duše skini s njih ovu stalnu sramotu. Smiluj se! Imamo udjela i krotko baštinitimo svoju zemlju. Molimo. Riječi upućene Bogu traže uslišanje. Kao kad te boli glava – od tuđe misli. Nemoj biti tuđa misao. Budi moja.

Mogla bih ti pričati o svojoj povijesti. I kako sam postala ptica. Što bjeh prije? Rekoh već – gruda zemlje s mjestimičnom vlagom. Uzeo me je prognanik u šaku. Čvrsto me stiskao na grudima bježeći iz svoje domovine pred zlom kobi, slabom srećom, ljutim neprijateljem... Bježao je dugo, preko šuma, gora, planina, rijeka, mora – došao je na ocean i preplivao ga. U novom svijetu osvojio je komadić zemlje za se. Mene je nasuo po tom novom, a prastarom tlu – da ga posvetim. I jesam. Ali svaki moj prašak je čeznuo i napokon jednoč dočeznuh. Bjeh uslišana – okoštah, omesnatih, ožilih se, prokrvih se i udahnuh dah novoga, a prastaroga svijeta – opernatih, okrilatih i poletjeh i - evo me ovdje!

Gdje je boja moje zemlje i boja mojih očiju i moga perja – ista Moje se perja sjeća svih onih zemalja kroz koje prođoh – ali mu niti pomisliti da bi mijenjalo svoju boju. Ni zavisti ne oćutjeh, samo čežnju. Iz zemlje iz-čeznuh u pticu i vratih se. Tu sam doma. Blizu mjesta gdje me izgnanik uze u šaku i ponese sobom. Ne bojim se ljudi, zahvalna sam čovjeku za svoj postanak, ali svoja gnijezda svijam u polju, podalje od njega i njegovih mačaka i pasa. A kako si ti postao moj jareb? To bi ti morao ispričati. Tvoj put je obrnut. Ti si bio gruda zemlje pokraj moje grude. – prije nego me čovjek uze, prije nego me zgrabi u bijegu. Tvoja je čežnja ravna mojoj. Do u žilicu. Do u perce. Kad se vratih, zatekla sam te. Bio si malčice ljepši od mene – jerbo je i tvoj ačežnja bila ljepša od moje – bio si ljepši od mene onoliko koliko je domovina ljepša od tuđine. Zavičaj od neznanog kraja.

Ali imah i ja svojih ljepota. Naše su se ljepote prepoznale. Kljunovi su anm se smješkali i malo smekšali. Kad nije poljubac, pjesma je – Jarebica, lepa ptica, kamo si odletela! Kam si skrila svoga lica! U tvoja njeđarca jarebić, lepi ptić! Smislit ćemo nove riječi, spjevat ćemo nove pjesme! Nećemo ostati sami. Božji rukopis na našem perju. A što bi s čovjekom koji me bio uzeo sa sobom? Kako mu je u izgnanstvu? On je zavolio novu zemlju. Bio je takav čovjek – koji voli zemlju. Nema straha za nj. Brižan! I tako u svojoj novoj zemlji ima i moje ptičje vrste. I tamo sam dospjela. I on ju osobito voli, a ne zna ni zašto. Podsjeća ga na onu prvu zemlju. Domovinu, oćevinu, djeđevinu.

Na onu zemlju iz koje je potekao i stigao daleko. Najdalje što se može? Ne. To sam postigla ja. Kako sam znala i umjela. Vratila sam se. To je najduži put. Otišla sam kao gruda zemlje, a vratila se kao ptica. Za duži put ja ne znam. Netko drugi ima svoj najduži put. Ne želim biti netko drugi. Povremeno poželim biti ti, da bolje oćutiš koliko te volim. To je sve. Jedno tijelo, jedna duša. Da ne pjevam često onu pjesmu – Glavica me boli od samoga čela, nisam bila z dragim denes niti vćera, niti zutra ne bum! A ja samo jednu želju imam! Da na grud'ma tvojim umrem... To je isto stara pjesma. I mi smo stari. Stari koliko i svijet. Malo mlađi od Boga. Sa životinjama skoro – vršnjaci! Jesam li ja životinja? Kako da ne! Ali, zar je to bitno? Živa sam i već imam svezu sa životinjstvom. Ipak nitko me tako ne zove. Ni ja samu sebe. Ima ih dosta što se danonice bore za tu titulu. Noću-danju. Ja ostajem po strani. Lijepo je biti lijep! Moj jarebe! I pri zemlji i va nebe – moj jarebe! Bumo skup hodili, noćkom noćili, zorom zorili, skup se borili za život vekivečan – za to pusto življenje.

Travu i zelenje što nam krasi zemljicu i vida utrobicu. I za vo pusto kamenje. Za svaki kamik i svo stijenje. Jer volimo ovo podnebesje nadzemaljsko! Znaći sve! Sav

svijet! Jedno u drugome! Jedno drugom oći otvara. Stanuje u srcu i kuca, kuca, kuca. Nećemo otkazati svadbeni let. Ne – dok sam ja živa! A živjet ću vjećno. To sam davno odlučila. Dok još bjeđ mudrost što se igrala i veselila do nogu Boga Oca. Još onda. Još onda sam se uvjerila da je život dobar. O jesu me pokušavali razuvjeravati – ali ne uspjedoše – razuvjerit' me! Još sam u istoj vjeri. I usred sve svoje ludosti – bjeđ u njoj. Najgore je otpasti od vjere. I proširivati nigdje, ništa, nikoga. Sveto Nigdarjevo jedina svetkovina za svu prošlost i budućnost. A sadašnjica pusta jama, rupa u koju danonoćno upadaš. O da! I to se može. Nego, iziđosmo iz mraka i – zavisvijetlismo! Svjetlucavi od mrkle tame proizvodimo svjetlost! Struji iz nas! To bolje znaju crnopere ptice – ja uživam!

Uživam pri pogledu na tu svjetlost odbjeglu iz tame. Rasprostirem je oko sebe. Svodim račune. Sve skupa prosvijetlih i svjetlost se nastani u meni. I nitko ju ne izaćna. Ne obuće. Zadnji žižak svjetla, zadnji žaruk vatre prije konaćne noći iza koje slijedi konaćni dan. Zora i svanuće. Prolazi put i kroz najcrnju noć i kroz svijetli i presvijetli dan. Ne obraćaj pozornost. To još nisam ja. To još nisi ti. Mi ćemo se naći – u protivnom nema mi života. U protivnom, sve je besmisleno. I život i smisao su precijenjeni, reće ubojica. Valjda samo zato gine toliko ljudi i toliko ih se ubija. O svete li neprocjenjivosti! I svete nepotkupljivosti! Ja sam već posvećena. Što mi to biva jasnije, sve sam priprostija.

Dodijao mi je ovakav život. Ništetan. Dodijala mi je moja mater. Zemlja. Preteška zemlja, a nebo preprazno. Bude i takvih ćasova. Kad tla klize preko lica preminulih i prepunjaju nam usta. Ljupko – neljupko. Kad nas nebo usisava kao prašinu i istresa u neki bezdan. Ima, ima i takvih ćasova. Poletim i ja – ne previsoko. Taman toliko koliko je puškomet. I onda me sretno upućaju lovci s dobrom kobi. Lovaćki psi već trće, kratko perušaju i eto me u kuhinji. Pune me ili spleću samu. Slastan zalogaj – dva – tri od

mene. Košćice- Psi i maćke. I netko bi tu završio pćihu. A svi zaboravljaju da ona prva gruda imadijaše dušu, da ju je prenijela meni, da me je ta duša oklilatila i optićila – da duša ne umire nikada i da će opet oduševiti za se novu grudu zemlje. Duše se sele.

Ako tvojoj nije lijepo u meni, ućini sve da bude! Stavljam ti se na raspolaganje. Nikamo ne bjeđim. Kad preoholo gaziš rosnu travu jutrom, zgaziš nedužnog puža. Ne budi ohola! Božje si naoružanje, ali Bog se Iliji ukaza kano povjetarac – vidiš li sad kakva ti moraš biti ako hoćeš biti Božja? Kako ti korak mora biti lak. Ufam se u umijeće puževljevo. Sagradit će novu kućicu, nisam ga sasvim zgnjela, reće ptica oholica. To nije moje pravo biće. Ja se klonim svake oholije i sve poštujem. Ne prilići i ne dolikuje ptici-djevojci, pćici-ženićici po zemlji gaziti, po nebu goniti. A baš tako biva. Što se može?! Dolikuje smjerno koracati, lebdjeti i letjeti. A to već odavno nismo. Teški smo svi. Jedni drugima.

A lijepo jest kad možemo olakšati jedni drugima. Možemo! Samo ako hoćemo. O daj Gospodine da i ja sada nekome olakšavam! Daj olakšanje! Milu olakšicu svim težinama. Sve poteškoće i sve otegotne okolnosti – neka laknu! Molim! Udijeli! Udijeli! Udijeli! Svoga svemogućstva! Svoje svemožnosti! Svoje ljubeznivosti. Svojeg dobrosritnog upustva! A ono, ja nikad nisam izgovorila iti janci jednu nepredviđenu rijeć. I ne marim ih govoriti. Sve po planu. Nižu se uspjesi. Lišće u grmlju veseliće ćarlija na vjetru. Livade jaće zamirišu. Poljsko cvijeće, poljska trava o kojoj Bog brine i odijeva je u miris i ljepotu. Šutljivi seljak koji inaće jedva pozdravi počne pjevati. Na sav glas, od srca. Pjesma se razlijeće. Blato na putu, zvijezde na nebu. Bit će prašine! I visokog sunca! Ja ću ostati nisko. Posve pri zemlji. Ponizna. Volim zemlju! Volim tebe. Pjesma kaže da sam odletela. Jesam, ali sam i doletjela i ne krijem svoje lice – ja-rebu ja-rebica! Lepa ptica!

Kratke priče

FRA ROKO

Prav i zdrav duhovnik liči sve oko sebe, tako je i u ovom selu samo ovaj krhki, sitan i mali bolešljiv čovik vođen snagom Duha Svetog, uspije ne samo smiriti sve strasti nego čak za koju godinu od mladfi meštana nji deset se priključilo Franjevačkom redu

Piše: Tomislav Mačković

Jedared u nikim selu svit je imo problema sa kojekakim pljačkašima i banditima, bilo je tute i silovanja i svega. Na kraj se nije moglo izaći sve dok jedared jedan kapetan nije došao na čelo žandarmerije u obližnju varoš i dok nije rastiro i pozatvarao bandite, tušta nji je bilo osuđeno i na višanje.

Svitu je laknilo, kapetan je naredio da se njegovi žandari povuku i samo pokadgod je slao konjanike da obađu selo, svit je radijo al je bijo nemiran, često su se meštani međusobno obračunavali za ma kaku sitnicu.

Beda, nemaština i posledice obračunavanja sa banditima ostavili su traga na dušama ovog svita.

„Vrime je da se pomogne ovom svitu“ -kazo je jedared kapetan Lajčo.

„Oprostite gospodine kapetane. Al kako?“ -pitali su ga podređeni..

„Obaćete lipo unaokolo bar sto kilometeri i nač doktore da dođu pomoć ovom svitu, a čuo sam da ima i nike dvitri babe što pravu niku čajove pa mogu smiriti čeljad“

Već tu noć konjanici su zajašili svoje brze konje i krenili tražiti doktore, tražili su danima i našli su. Dovedi su u selo tri babe, dva nika doktora i nikog čovika ispijenog blidog lika koji jedva da je divanijo sa kime.

Ličenje je počelo, svit je bijo nervozan i doktori i babe su se dali na poso. U jednoj kući su opravili ništa nalik bolnici i ličili su svit od sveg i svačeg s'koj-kakim travama i čajovima.

„Ja to neću da popijem“ -česte su bile riči svita iz ovog napaćenog sela.

Svit je patijo od nike bole da se furtom koško i međusobno svađo i tuko.

Jedared je kapetan došao na bilim čilašu sa četri žandara oko sebe i naredijo je da se svi što ličidu narod okupu.

Postajali su svi prid kapetana i ovaj njim je održo befel da moradu iznač načina da izličidu narod.

Svi odreda su divanili kapetanu da to mož ovako pa onako ma svakako.

Jedino je čovik blidog lica čutijo i gledo.

„Šta me Ti gledaš?“ veli kapetan tom čoviku.

„Čuješ li šta Te kapetan pita? Imaš li kako rešenje za sve ovo?“

Čovik je uspravijo pogled i kazo ..

„Imam“
„Šta?“ -skoro drsko ga je pito kapetan.

„Rešenje gospodaru“
„Kako?“

„Triba mi deset jaki momaka, šest sedam kola s'konjima i da pravimo Crkvu“

„Cekvu?“ -zgedali su se svi odreda. Kapetan se malo niki zamislijo i po malo u nepovirenju pito.

„Šta Crkva moš pomoć?“

„Moš sve čestiti kapetane“ -odgovorijo je čovik blidog lica u pokidanom odilu, sa sandalama na nogama.

Kapetan se povuko na svitovanje sa svojim i nakon podrug sata, kad je izašo iz druge sobe kazo je tom jadnom čoviku da je odlučeno da moš dobit šta je tražijo i da će dobit misto di će praviti Crkvu, al materijala nema nek se snađe sam.

„Dobro kapetane i nek Vas Bog dobri blagoslovi“ -veli ovaj po malo čudan čovik.

„Čekaj Ti. A kako Ti je ime? I nisam Te pito za čeg će Ti Crkva al aje sagradi je ako imaš od čeg, evo ovi jaki a bisni ima pa nek radidu-ahahahahaha!!!“

Čovik se okrene i veli...

„Ja sam sluga Božiji Roko“

„Aj dobro Božji slugo tiraj onda kad znaš kako triba“

Kapetan je očo iz sela sa svojim žandarima, za oko tri miseca prid jesen poslo je izviđača da vidi kako ide u selo.

Nije to prošlo tušta, kad se izviđač vratijo i saopštijo kapetanu šta se dešava. Kapetan je oma sijo u sedlo i krenijo put sela.

Ni se malo iznenadijo kad je na srid sela vidijo Crkvu od blata i dračovog prošća. Gori na Crkvi je stoji Križ i jedno omanje zvono obišeno na dračovu pričagu, unutra su bile obične drvene klupe a gori kod oltara slika Blažene divice Marije, u livo je stoji mali kip Svetog Antuna-

„Roko? Kako??? Kako si Ti ovo izvo?“ -zbunjeno je pito kapetan..

„Voljom Božjom kapetane, molim Vas da izadete napolje i skinete sablje i ostavite kubure ode one nemadu mista“

„Ku po komandi kakog generala a ne suvonjavog čovičuljka kapetan je saslušo i poslušo Roku i ušo oped unutra“

Dugo su divanili i Roko je kazo kapetanu ko je, da je on Franjevac koji je jedini

živ osto kad je neprijatelj srušijo samostan di je bijo on i njegovi jedanaest braća.

Zato će kapetane ova Crkva nositi ime dvanajst apostola, ali mi triba Vaša pomoć kapetane.

„Samo kažite Oče Roko“ -počo je kapetan biti uljudniji.

„Triba mi kogod s'koli da odem iz ruševina samostana donet što se spasiti moš. Imate kola kapetane?“

„I kola i ljude, evo kad očete?“

„Oma!“

Krenijo je fra Roko sa par momaka i tri žandara, dva dana su putovali do samostana koji je bijo porušen. Fra Roko se zavuko ispod ruševina ispod jednog kamena bila su drvena vrata, momci iz pratnje i žandari su pomakli taj kamen i fra Roko je tražijo pomoć. Uglavnom natrag su stigli sa puni kolima svega, od zlatnog kaleža do kipova Svetaca.

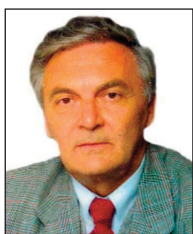
Ubrzo je Crkva bila namišćena iznutra, a fra Roko je svako večer divanijo sa svitom, osim mise koju je držo svakodnevno. Ubrzo se svit prominijo i posto miroljubiv, svako se za bilo kaki savet obraćo fra Roki, koji je svojom blagošču podučavo i svitovo svit.

Ubrzo su i babe travarke svatile da od njevog posla nema ništa i sklonile su se, dok je jedna došla na ispovid i tražila oprost jel je varala svit tako što je bolešnim i pomanitalima davala slatku vodu.

Sav svit u selu se složijo u jednom...

Prav i zdrav duhovnik liči sve oko sebe, tako je i u ovom selu samo ovaj krhki, sitan i mali bolešljiv čovik vođen snagom Duha Svetog, uspije ne samo smiriti sve strasti nego čak za koju godinu od mladfi meštana nji deset se priključilo Franjevačkom redu.

I na kraju je selo tako lipo oživilo, da se kaže lipo je procvatelo jel Fra Roko ku Gvardijan i njegovi učenci mladi Franjevci, podučavali su i opismenjivali svit. Tako je pokazano da je Crkva itekako bitna za svit još ako ima mudrog duhovnika onda vrag nema mista ni blizo da priđe.

Iz zbirke kratkih satiričkih priča Branimira Miroslava Tomlekina

“Uvrnute priče”

AC L J U B A V

Poštovana LIDALA 386SD27681LB28GY 7387, prije nekoliko milenija moj je AC 8241776 posve slučajno u galaksiji imao kontakt sa Vašim AC 4355124. Pretpostavljam da je to prenio Vašem INTEGRUMU, jer se naši AC sustavi neobično podudaraju u svemu i moj je već pri tom prvom susretu burno reagirao, pa bih Vas molio da mi se javite.

SONSAM 386SO26739HG44KHX 2562

Poštovani SONSAME, primila sam Vašu poruku i neobično mi je drago da ste se javili jer mi je sve o čemu govorite poznato, pošto je i moj AC sustav burno reagirao u susretu sa Vašim i ja se nisam prva javila Vama samo iz nekog glupog ponosa. Praiskon je, vidite, još u nama, bar u nekima nesavršenima kao što sam ja. Ali sada su i svi moji AC atomi u UNIVERZUMU radosni i uzbuđeni i pošto znate moj kod, molim Vas da mi se javite ponovno što prije. Sa nestrpljenjem to očekujem i nemojte dozvoliti više da prođe i jedan milenij.

LIDALA 386SD27681LB28GY 7387

Poštovana LIDALA, prošlo je samo dvadeset sunčevih godina od našeg prvog kontakta i ja Vam se već javljam. Htio sam i ranije, ali bio sam doista prezaузet u angažmanu oko spajanja Norzinske galaksije sa Hirzonskom, o čemu ste vjerojatno dobro obaviješteni, jer je tome dat veliki publicitet. No, nisam Vas nikako zaboravio, a nadam se da ste obaviješteni o tome da je moj AC sustav svo ovo vrijeme izmjenjivao potrebne podatke sa Vašim AC sustavom, za što, kako vam je poznato, treba najmanje sto sunčevih godina, pa tako, eto, nismo sasvim gubili vrijeme. A sve analize do sada su pozitivne i molio bih Vas da na kraju zatražimo od GALAKTIČKOG GENEFSKOG SAVJETA saglasnost stupiti u reproduktivnu vezu. Vidite, sada ne gubim ni časa!

Vaš SONSAM

Dragi SONE (mogu vas tako zvati, zar ne – prešla sam i na malo „vi“), sa velikim uzbuđenjem pratim suradnju naših AC sustava, sve znam i opet samo ta moja stidljivost mi nije dozvoljavala da vam se prije javim. Čekala sam kao nekada ona luda Penelopa. Poznajete li

sage iz vremena nastanka našega roda? Ta Y jedinka je čekala svog X-a tri četvrtine svoga kratkog života! To bi za nas značilo da se nas dvoje sljedeći put čujemo poslije spajanja bar još dvije galaksije. Zato ću odmah dati nalog svom AC sustavu da izmodelira naše nove X i Y jedinke. Tada ćemo zatražiti i saglasnost GG SAVJETA za napraviti ih uživo.

Vaša LIDALA

Draga LIDY, ja sam van sebe, znam pouzdano da će nam i moj i Tvoj (ja prelazim na „per tu“!) AC sustav dati pozitivne modele, a GG SAVJET dati suglasnost za napraviti ih uživo. Mala opasnost prijeti jedino između moje četvorke u HG44 i tvoje dvojke u LB28 i već gledam prospekte sa TERRE gdje ćemo se integrirati i proživjeti medeno mjesечеvo desetljeće u obliku naših predaka i na način kako su oni živjeli. Kao ta Penelopa i njen Odisej! Na koncu, vraćamo se u ta praobličja samo da bismo nastavili naš rod, pri čemu postajemo smrtni, kao što su i oni bili!

Tvoj SONSAM

Ludi moj SONE, u životu, iako sam ušla u treći giganij, nisam bila ovako sretna i samo s tobom (prelazim na malo „ti“) želim provesti medeno mjesечеvo desetljeće bilo gdje to budeš odabrao na TERRI. Nas dvoje ćemo tako strasno unijeti život u naše modele i sa radošću promatrati kako se na kraju njihove čestice raspršuju po svim do sada nama poznatim galaksijama, a mi ćemo tada definitivno nestati.

Tvoja LIDY

Da, draga moja LIDY, i ja četiri giganija nisam našao srodni AC i već sam mislio da nikada neću osjetiti kako izgleda biti čovjek i kako izgleda jedna žena i kako izgleda spojiti se s njom. A onda su me obasjala sva sunca svemira i sve moje čestice iz njega šalju nekakve signale poremećenosti, da ne kažem pravog ludila! Jedva čekam čas naše integracije i naše medeno mjesечеvo desetljeće! Moram ti reći i da sam cijelog svog života vjerovao u genijalnost dezintegracije!

Tvoj SON

Mili moj SONE, ja priznajem da sam se tek sada uvjerila u genijalnost dezintegracije kada je tvoj AC sustav uspio toliko uzbuđiti i aktivirati moj, a sve do sada sam smatrala da ću vječno živjeti i

da je nemoguće vratiti se u smrtnost. Tim više što se doista sve manje INTEGRUMA odlučuje na reproduktivnu vezu. A mora se priznati da je danas skoro nemoguće naći kompatibilnog partnera, koji bi se još odlučio okončati svoj život.

Voli te tvoja LIDY

Draga LIDY, Bertal Cveistein je temeljio teoriju dezintegracije i morali su proći meganiji da uznapreduje tehnologija i da se rodi jedan Labert Dreistein i počne njena primjena, odnosno rasčlanjivanje svakog atoma našeg nekadašnjeg praljudskog organizma, njihovo slanje u beskraj prostora, a da sustavom svojih stalnih komunikacija međusobno rade INTEGRUM, koji je u takvom obliku zaštićen od svih nesreća, bolesti, katastrofa i slično, jer je moguće da negdje daleko u beskraj prostora eventualno strada samo zanemarivo mali broj naših atoma, koji se mogu, svaki za sebe, brzo regenerirati.

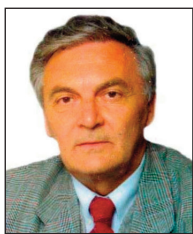
Naš je rod inače, još pre Dreisteina, krenuo u suludo samoistrjebljenje ratovima, stradanjima u raznim nesrećama, kao i potpunu nemoć protiv bolesti i starosti i samo dezintegracija nas je spasila da ne nestanemo. A ponovnim spajanjem dva INTEGRUMA samo u hipu reproduktivne veze jedini je način prirodnog produžetka naše vrste i to u stalno istom broju koji kontrolira GG SAVJET. Samoaktiviranje dva podudarna AC sustava pri slučajnom susretu u beskraj, što je jedino ostalo od klasične organske kemije, paru njihovih INTEGRUMA omogućava odlučiti kada će i da li će svojih posljednjih deset godina života proživjeti u ljudskom obliku i iza sebe ostaviti po jedan novi Y i jedan novi X INTEGRUM.

Draga LIDY, ja sam u tome nepokolebljiv i odlučio sam umrijeti s tobom, naravno, ako ti to prihvaćaš.

Voli te tvoj SON

O, dragi moj SONE, prihvaćam, prihvaćam! I te kao prihvaćam srećna umrijeti s tobom i nestrpljivo čekam da počne tih naših deset sunčevih godina u ljudskom obliku na nekom od najljepših otoka i mora TERRE!

Ludo te voli tvoja LIDY

Iz knjige Srem na vetrometini istorije, autora Branimira Miroslava Tomlekina (8)

OD FERDINANDA V DO MAĐARSKJE REVOLUCIJE 1848 GODINE

Na Požunskom saboru, početkom maja 1836. godine, u raspravama oko službenog jezika u Hrvatskoj, hrvatski delegati su bili isključivi da to mora da bude hrvatski jezik i u prilog tome su naveli da je on u posljednje doba veoma napredovao.

Ova izjava zasnovana se na radu hrvatske omladine s Ljudevitom Gajem na čelu, koja je dobila dozvolu od Beča da može da izdaje političke i beletrističke časopise na hrvatskom jeziku i upravo je pokrenula list "Novine hrvatske" (izlaze utorkom i subotom) s literarnim prilogom "Danica ilirska" (izlazi subotom). Započete na kajdaskom narečju, "Novine" i "Danica" su, po ideji Gaja i njegovih mladih entuzijasta, a da bi objedinile celokupan prostor na kojem žive Hrvati, uskoro štampane na štokavskom narečju. Tim odvažnim i presudnim činom Gaj je izveo svoje najveće delo, uklonivši i poslednju pregradu koja je delila Hrvate međusobno. Bez ovog čina ne da se zamisliti sav budući hrvatski politički rad, a posebno onaj oko narodnog ujedinjenja. Počinje nova era u političkom i kulturnom životu Hrvata. Otvaraju se čitaonice (najznačajnija je u Zagrebu, s predsednikom grofom Jankom Draškovićem) u kojima su članovi nesmetano mogli da iznose svoje političke misli, kao i pozorišta u kojima su igrani hrvatski komadi, na hrvatskom jeziku.

Do 1840. godine u Hrvatskoj nije bilo izrazitih političkih stranaka. Sada se, međutim, formira jaka hrvatska nacionalna svest i ideja o oslobađanju Hrvata, kao i ujedinjenju svih južnoslovenskih naroda, ali i reakcija na to, pa kao protivudar zgrebačkoj "ilirskoj" čitaonici, simpatizeri Mađara osnivaju, takođe u Zagrebu, svoje sedište, "kazino". Iz njega nastaje jaka politička stranka koju su ilirci, zbog njenog programa, nazvali "mađaronskom". Osnovni cilj mađarona je ukidanje ilirskog

imena, ukidanje štokavskog jezika i pravopisa, kao i vezivanje Hrvatske s Mađarskom u jednu mađarsku državu. Odgovor protivnika ovakvih ideja bio je osnivanje "ilirске stranke", čiji program je bio ujedinjenje svih hrvatskih zemalja (Hrvatske, Slavonije, Srema, Dalmacije, Rijeke i Vojne krajine) u nezavisnu političko-teritorijalnu celinu sa saborom i banom na čelu i hrvatskim jezikom kao službenim. U literarnom pogledu, stranka je pred očima imala i kulturnu zajednicu s Hrvatima u Bosni, kao i sa Slovencima i Srbima, uz upotrebu jedinstvenog književnog "ilirskog" jezika.

Već prvi verbalni sukobi mađarona i iliraca bili su žestoki, ali kako je ilirska stranka počela da preovlađuje, mađaroni stanu da je opanjkavaju kod ugarske vlade i na austrijskom dvoru da su veleizdajnici i rusofili, uz zahtev da se zabrani njen rad, kao i samo ilirsko ime. Kako je i Porta počela da se žali austrijskom dvoru na jak uticaj ilirske stranke na Hrvate u Bosni, Ferdinand, naredbom od 11. januara 1843, to i učini. Ilirska stranka sada sebe nazove "Narodna stranka", "Ilirske novine" su postale "Narodne novine" i sl. Iako je ovo bio veliki udarac ilirskoj stranci, a u kulturnom i literarnom smislu pravi poraz, na političkom planu joj je u suštini doneo jačanje, zbijanje redova i sve veću borbenost. Već 2. maja u hrvatskom saboru Ivan Kukuljević je održao prvi govor na hrvatskoj štokavštini (službeni jezici su latinski, nemački i mađarski).

Međutim, Požunski sabor 1847. godine otvorio je lično Ferdinand i to na mađarskom jeziku, što se desilo prvi put od postojanja te ustanove, a pokazivalo je da hrvatski zahtevi neće dobro proći. Hrvatski delegati Karlo Klobučarić i Metel Ožegović, ovlašćeni da govore na latinskom jeziku (službeni jezik na saboru je mađarski i latinski), napustili su demonstra-

tivno sabor jer nisu želeli da govore na latinskom, a nije im dozvoljeno da govore na hrvatskom jeziku. A sabor je u njihovom odsustvu odlučio da u celoj Hrvatskoj službeni jezik bude mađarski.

Tada je odlučeno i da se sabor ubuduće zakazuje svake godine u Pešti, a određen je i broj hrvatskih zastupnika: Hrvatska ima 18 zastupnika, Hrvatska krajina 8, Slavonska krajina 3, Virovitička županija 4, Sremska 3, Požeška 2 i Riječki kotar 1.

Kralj je i zaključio ovaj sabor na mađarskom jeziku, što je značilo da Hrvatsku čekaju teški i burni dani.

Hrvatski sabor 1848. godine je za bana izabrao popularnog pukovnika Prve banske regimente barona Josipa Jelačića, a neposredno posle toga imenuje ga i za „jedino zapovedajućeg“ generala u Hrvatskoj i Vojnoj krajini. Ban Jelačić već 19. aprila iste godine izda zapovest da svako poglavarstvo i opština ima da deluje po ličnoj odgovornosti i da ni od koga ne prima zapovesti (misli se na ugarsku vlast) osim od bana, kao vrhovnog poglavara. Tim aktom je Hrvatska praktično raskinula sve viševekovne veze s Ugarskom.

Nastavlja se

POSJETITE WEBSITE HRVATA U SRBIJI, HRVATSKE NOVINE VIJESTI, POGLEDAJTE YOUTUBE CANAL HRVATSKIH NOVINA IZ SUBOTICE

U sadržaju možete pročitati vijesti o djelovanju Hrvata u Srbiji, koje su vam svakodnevno dostupne na adresi <http://www.hnl.org.rs/nova/> kao i aktualne video vijesti sa kulturnih manifestacija udruga sa hrvatskom nacionalnom odrednicom, najave događaja, 66 brojeva mjesečnika „Hrvatske novine“ iz Subotice...više stotina sadržaja koje su objavljene tijekom tri godine... Vrijedi pogledati!

Pogledajte YouTube canal Hrvatskih novina

Snimljene video priloge o hrvatskoj nacionalnoj manjini, o djelovanju kulturnih udruga možete, nekoliko stotina video priloga možete pogledati na YouTube canalu Hr-

vatskih novina, jedan je mali korak u njihovoj promidžbi.

Između ostalog možete na njemu pogledati: „Veliko prelo 2019“, zbor za najljepšu prelju „Velikog prela 2019“, 9. Prelo sicanja, Proslavu praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji, XIX. Festival bunjevački pisama, Dužijancu 2018., XIV. Festivala HosanaFest, XII. Dužijancu malenih, Manifestaciju „Ikavicu“ u Subotica, Manifestaciju Šokci i baština, Manifestaciju, Godišnji koncert HGU „Festival bunjevački pisama“ iz Subotici, Godišnji koncert HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice

Pobrojano je samo dio onog što mežete vidjeti

ETNOKULTURNI IDENTITET HRVATA U VOJVODINI: POVIJESNI I SUVREMENI PROCESI

Hrvatsko katoličko sveučilište iz Zagreba organiziralo je u Subotici 11. listopada u Pastoralnom centru Augustinianum drugi dio znanstveno-stručnog skupa „Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi“. Znanstveno-stručni skup u Subotici bi je podijeljen u tri sekcije: Političke i vojne elite, Crkveno-kulturna povijest i Kulture sjećanja i zaborava.

Sažetci izlaganja

Demografska bilanca Hrvata u Vojvodini (2002. – 2017.)

Od popisa stanovništva 1961. do posljednjega, 2011. godine, ukupan broj osoba koje su se u popisima izjasnile Hrvatima u Vojvodini smanjen je sa 145.341 na 47.033 stanovnika ili za 67,6%, pri čemu je stopa prosječne relativne godišnje promjene iznosila zamjetnih –2,04%. To znači da je ukupna depopulacija već pola stoljeća dominantan i kontinuiran dinamički demografski proces unutar hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini što ima brojne, ne samo demografske implikacije na njezin status, položaj i razvoj. Na pojavu i osobito jačanje ukupne depopulacije hrvatskoga stanovništva u Vojvodini utjecali su brojni demografski i nedemografski čimbenici, među kojima na poseban način dugogodišnji negativni trendovi u bioreprodukciji kao i u mehaničkom kretanju, uz ubrzani proces demografskoga starenja, tj. izrazito jaku neravnotežu u strukturi hrvatskoga stanovništva prema dobi i spolu. S obzirom na predviđivi nastavak pada broja Hrvata u Vojvodini i nakon posljednjega popisa stanovništva, predmet znanstvene analize u ovome je radu demografska bilanca hrvatske populacije u razdoblju od 2002. do 2017. godine. Svrha je istraživanja na temelju analize javno dostupnih podataka popisne i vitalne statistike utvrditi razinu prirodnoga pada te procijeniti i opisati veličinu i strukturu demografske bilance kao jednoga od indikatora sve nepovoljnijega demografskoga stanja u kojemu se nalaze Hrvati u Vojvodini. Ujedno, želimo ukazati na izrazito nepovoljan dobno-polni sastav kao dominantnu odrednicu opadajuće bioreprodukcije hrvatskoga stanovništva te objasniti kauzalni odnos na relaciji: demografsko starenje – prirodni pad stanovništva – negativna demografska bilanca (ukupna depopulacija) kao preduvjeta realne ocjene demografske održivosti hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. U radu će uz dostupnu statističko-demografsku dokumentaciju biti konzultirana objav-

ljena znanstvena literatura, naročito izrađene projekcije budućih etnodemografskih promjena u Vojvodini, kao važnoga okvira za bolje razumijevanje aktualnih, ali i budućih trendova u dinamici i strukturama tamošnje hrvatske manjinske zajednice.

Ključne riječi: Hrvati u Vojvodini, depopulacija, demografsko starenje, demografska održivost.

sc. Dražen Živić, znanstveni savjetnik u trajnome zvanju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar, Vukovar

Rad i djelovanje međuvladinih mješovitih odbora za zaštitu nacionalnih manjina, s posebnim naglaskom na Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije

U radu će se opisati i analizirati rad i djelovanje te doprinos međuvladinih mješovitih odbora za zaštitu nacionalnih manjina u unaprjeđenju manjinskih prava i poboljšanju manjinskoga statusa, pri čemu će poseban naglasak biti stavljen na Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije, osnovan radi praćenja provedbe Sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Srbije i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Republici Srbiji i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, potpisanoga 2004. u Beogradu i ratificiranoga 2005. u obje države. Uz ovaj, Republika Hrvatska ima još tri međuvladina mješovita odbora: s Crnom Gorom, Mađarskom i Republikom Sjevernom Makedonijom, a treba istaknuti da su 2018. godini održane sjednice sva četiri međuvladina mješovita odbora. U radu međuvladinih mješovitih odbora sudjeluju članovi koje imenuju vlade dviju država, u slučaju Međuvladinog mješovitog odbora između Republike Hrvatske i Republike Srbije to su predstavnici hrvatske nacionalne manjine iz Republike Srbije i srpske nacionalne manjine iz Republike Hrvatske te predstavnici tijela državne uprave Republike Hrvatske i Republike Srbije koja su nadležna za područja od posebnog interesa za pripadnike nacionalnih manjina. Sjednice međuvladinih mješovitih odbora održavaju se naizmjenično u dvjema državama, dosad je održano osam sjednica ovoga Međuvladinog mješovitog odbora, prva sjednica održana je 2005. u Beogradu, osma 2019. u Zagrebu i Parkracu, a nakon održanih sjednica potpisuju se zapisnici u kojima se vladama obje države daju preporuke za poduzimanje kon-

kretnih aktivnosti kojima će se poboljšati položaj i status te povećati razina ostvarenosti prava nacionalnih manjina.

Ključne riječi: Hrvatska nacionalna manjina, zaštita prava nacionalnih manjina, bilateralni ugovori, Hrvati u Srbiji

dr. sc. Milan Bošnjak, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb

Prvih deset godina Godišnjaka za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata – osnovne činjenice

Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata počeo je 2009. godine u Subotici izdavati Godišnjak za znanstvena istraživanja s ciljem programskoga okupljanja znanstvene elite, zatim njihovoga uključivanja u planski pristup novim istraživanjima povijesti i sadašnjosti Hrvata u Vojvodini te sustavnoj javnoj prezentaciji njihovih rezultata. Kao znanstvena periodična publikacija prva je takva u povijesti časopisne produkcije Hrvata u Vojvodini. U Godišnjaku se objavljuju isključivo znanstveni i stručni radovi koji za glavnu temu imaju neki aspekt društvenoga života Hrvata u Vojvodini, i to bilo u povijesti, bilo u sadašnjosti. Drugim riječima, u Godišnjaku se objavljuju radovi od značaja za nacionalni identitet vojvodanskih Hrvata iz sljedećih društvenih i humanističkih znanosti: povijest, kulturologija, etnologija, sociologija, psihologija, politologija, demografija, filologija, muzikologija i sl., te njihovim pojedinim konkretnim izvedenicama, kao što su povijest književnosti, povijest umjetnosti, sociologija manjina, etnologija svakodnevnoga života, dijalektologija, suvremene jezične prakse, etnomuzikologija... U radu se detaljnije prikazuju i analitički razlažu ostvarena postignuća u prvih deset brojeva Godišnjaka.

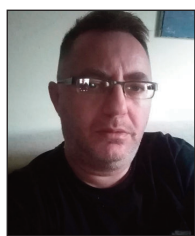
Ključne riječi: Hrvati, Vojvodina, kultura, Godišnjak, znanstvena istraživanja

Tomislav Žigmanov, prof., Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica

Nastavlja se

Priredila J.D.

Iz neobjavljene knjige „U potrazi za korijenima Sekulića“ autora Kristijana Sekulića (7)

RELIGIJA I MITOLOGIJA ANTIČKIH SIKULA

Ovu knjigu posvećujem svim mojim pretcima zahvaljujući kojima i ja postojim ali i živim srodnicima sa kojima djelim neraskidivu sponu života, te onaj prekrasni osjećaj pripadnosti jednom neupitnom indetitetu, usprkos višestoljetnim razlikama, koje su nam nametnuli tuđini na našoj zemlji.

Jezik i pismo Sikula

U pregledu antičkih, drevnih evropskih jezika - jezik Sikula se na osnovu opšte prihvaćenog mišljenja svrstava u grupu indo-evropskih jezika. Budući da Sikuli spadaju u granu italjskih plemena, nije neobično što se u njihovom jeziku pojavljuju mnoge karakteristike, koje ga približavaju latinskom jeziku. Postoje mišljenja da Sikuli nisu imali svoje pismo sve dok ga Grci nisu predstavili kroz svoj alfabet u kome ima elemenata iz grčkog i rimskog pisma. Njihov je jezik međutim u znatnoj meri nepoznat ali se dovodi u vezu sa Oskansko - Umbrijskom grupom Indo - evropskog jezika - tipa (P-Italic) kojim su govorili u gvozdenom dobu pre uspona i dominacije Latina. Jezik Sikula je bio izložen snažnom uticaju grčkog jezika na Siciliji a potom je definitivno bio utopljen u latinski. Neosporna je ipak činjenica da se ovo lakše utapanje u latinski odigralo zahvaljujući jezičkoj srodnosti između sikulskog i latinskog jer oba jezika sadrže gramatičke forme, koje su karakteristične za latinski jezik. Ovaj proces se najbolje odigravao u onim oblastima gde nije bilo značajnijeg grčkog uticaja. Problematika u istraživanju jezika Sikula leži u činjenici da iza ovog naroda nisu ostali pisani tragovi na osnovu kojih bi se moglo školskim putem pristupiti njegovom izučavanju i potrebnoj jezičkoj klasifikaciji kako bi se odredila pripadnost jezičkoj grupi. Antički pisci su se sa jezikom Sikula susreli samo preko grčkih originalnih tekstova ali taj je jezik već poprimio grčki uticaj. Grci su uveliko nastojali da helenizacijom dokinu autentične "barbarske" odlike sikulske kulture onih stanovnika koji su već uveliko došli iz Italije na Siciliju. Moguće je da ovaj jezik u grčkoj verziji potiče od pelazgijskog a koji su bili rođaci ilirskih plemena u jugoistočnoj Italiji. Sikuli su tako na Siciliji najverovatnije prihvatili mikenski oblik grčkog jezika što se moglo odigrati čitavih 100 ili 200 godina pre nego što su stigli na Siciliju.

Diodoros Siculus

Diodoros Siculus, zapravo Diodor Sikul (lat. Diodori Sicvli) bio je grčki povijesti poznat kao pisac monumentalne opće povijesne bilbioteke u kojoj su opi-

sani događaji između 60 i 30 godine pre Kr. Njegova se biblioteka sastojala od tri dela. Prvi deo je obuhvatao period mit-ske povijesti sve do legendarnog pada Troje. Diodor nije bio samo pisac, već je i svoje tekstove obogaćivao crtežima, geografskim kartama opisujući regione tada poznatog sveta od Egipta, Indije, Arabije pa sve do Grčke i Evrope. Drugi deo je pokrivaio razdoblje od trojanskog rata pa sve do smrti Aleksandra Velikog dok je treći deo obuhvatao period do 60 godine pre Kr. Diodor je bio rođen u Agiriumu (Agira) na Siciliji i pripadao je bez sumnje narodu već heleniziranih Sikula. U antičkim spisima drugih autora nema podataka o njegovom životu i radu. Sve što znamo o njemu dugujemo njegovoj pisanoj zaostavštini. Spominje ga međutim samo jedan pisac, Jeronim u svojoj hronici: "Diodor sa Sicilije, pisac grčke istorije koji je postao i ilustrator". Njegov engleski prevodilac, Charles Henry Oldfather je tokom rada na prevodjenju "otkrio čudesnu koicidenciju" gde je jedan od dvojice spominjanih Grka iz Agiriuma (I.G. XIV, 588) i "Diodoros, sin Apolonijev" Ovim poslednjim otkrićem su otklonjene sve sumnje u postojanje Diodora Siculusa (Sikula), sina Apolonijevog iz Agiriuma na Siciliji.

Tragom nekropola Sikula na Siciliji

Uprkos manjku sačuvanih materijalnih ostataka sikulske kulture na tlu apeninskog poluostrva i Sicilije, Sikuli se mogu ipak prepoznati po slabašnim tragovima u konglomeratu drugih antičkih naroda na osnovu nekoliko pronađenih grobnica u Kampanji i Kalabrijii. Karakteristika ove kulture s kraja bronzanog doba leži u izdubljenim grobovima u stinama koji su bili zatvarani tankim kamenim pločama ili su imali nadgrobna obeležja od isklesanog kamena kao što je slučaj sa pronađenim grobnicama na istočnoj strani Pantalike u blizini Sirakuze i u Finokitu blizu Note.

Nekropola u Pantalici sa oko 5000 grobova se pored Anaktoronove palate smatra i najznačajnijim ostacima sikulske kulture. Na osnovu istraženih nekropola, opšte je mišljenje da je kultura Sikula cvetala u razdoblju od 9 stoleća

pre Kr. pa do 5 stoleća sve dok se nije u potpunosti uklopila u napredniju grčku civilizaciju. U tim grobnicama su pronađene drške sekira, koji se tradicionalno pripisuju Sikulima. Takođe su pronađeni bronzani artefakti u vidu fibula, noževa, vrhova kopalja, kopči koje su ukrašavale muške opasače i po svojim odlikama se ne razlikuju previše od ostalih artefakata u ostatku Italije. Od značajnih artefakata se takođe izdvajaju brojni komadi posuda izrađenih od terakote, koji su često piramidalnog oblika sa horizontalnim otvorom na vrhu. Značajniji komadi posuda su bili ukrašavani raznim dekorativnim detaljima u toku procesa izrade. Dekoracije su bile izvedene u vidu vijugavih šara i svastika što kulturi Sikula daje na težini jer je svastika kao drevni simbol bila prisutna i u mnogim drugim kulturama drevnih naroda i civilizacija sa gotovo nepromenljivim simboličkim značenjem. Svastika nije specifikum sikulske kulture jer je ovde rječ o opšte poznatom simbolu te on nije bio nepoznat i drugim narodima Italije.

Svastika

Svastika - Kukasti krst (lat. crux dis-simulate) jeste simbol vrhovnog Boga, života, Sunca i putanje koju ono pravi, životne snage i sreće najstariji prikazi svastike sežu u vreme kada su ljudi živjeli u pećinama, čiji zidovi i danas svjedoče o drevnom značenju ovog simbola kakvog poznajemo. Svastika je ekvilateralni krst s kracima iskrivljenim pod pravim uglom u levu ili u desnu stranu. Ti kraci mogu biti i zakošeni prateći putanju kruga. Osim simboličkog ona nosi u sebi i snažno apotropejsko i magično značenje. Svastika na dalekom istoku označava neprekidno smenjivanje godišnjih života i smrti te u nekim kulturama označava četiri strane sveta ili četiri elementa (voda, zrak, zemlja, vatra) od kojih je naš svet sazdan. U antičko vreme upotrebljavala se kao amajlija, znak sreće i dobrobiti a u nekim slučajevima i kao religijski simbol te je kao takav naročito bio zastupljen u kulturama naroda naseljenih na jugu Evrope i Sredozemlja. Svastiku su rado koristili Etrurci i Kelti, dok su za njeno širenje izgleda bili najzaslužniji Grci i Rimljani, koji su je pre-

neli i na afrički kontinent, pa je od tada nalazimo i na egipatskim posmrtnim maskama. Ostaje međutim nejasno da li su Sikuli primili saznanje o ovom simbolu od Etruraca, Latina, Ligura ili Ilira, mnogo pre dolaska grčkih kolonista na jug Italije a potom i Sicilije?

Rasprostranjenost brojnih varijacija Svastike seže i dalje prema Iliriji, Podunavlju, centralnoj i zapadnoj Evropi, Britaniji i Skandinaviji ali je prisutna i na tlu Male Azije i dalekog Istoka kao čest simbol na budističkim hramovima pa i na samom poprsju kipova Bude. Svastika je takođe poznata i u jugozapadnom delu

izviru iz nje. Sagan je pretpostavio da se nekada davno ova kometa veoma približila zemlji. Tokom bliskog prolaska ove komete iz koje su izbijali mlazevi vrelog plina, bili su savijeni usled njene rotacije te su kao takvi postali vidljivi golim okom, što je na kraju dovelo do nastanka ovog simbola širom sveta. Do sada je najstariji pronađeni simbol svastike pronađen na tlu Ukrajine u Mezinu i datira po svojoj starosti oko 10.000 godina pre Kr. koji je urezan u figurici ptice izrađene od slonove kosti. Smatra se da u ovom slučaju, ovaj simbol označava plodnost. Takođe je svastika prisutna u

sa susednim narodima prihvatili univerzalna značenja ovog simbola. Ukoliko bi ovu tezu odbacili kao neosnovanu usled nedostatka materijalnih dokaza, prisutnost svastike kao čestog simbola bi onda svakako mogli shvatiti kao logičnu i nužnu posledjicu helenizacije Sikula pod snažnim kulturološkim uticajem grčkih kolonista naseljenih u moćnom gradu Sirakuzi kao i drugim grčkim gradovima na Siciliji mnogo pre dolaska rimljana.

Religija i mitologija antičkih Sikula

Zbog uloge koju je imala u trgovini između naroda Sredozemlja, Sicilija je smatrana teritorijom od posebne važnosti. Po grčkoj mitologiji, ona je bila postojbina kiklopa Polifema, koga je oslepeo grčki heroj Odisej tokom jedne od epizoda s njegovog dugog lutanja po Sredozemlju. O izvornoj religiji i mitologiji Sikula u predhelenističkom periodu se malo zna. Kako su ipak bili politeisti, nije isključeno da su u svojim verovanjima apsorbovali religiju i kultove koji su bili tipični za italska plemena u središnjem delu Italije a što je moglo uključivati i neke nadograđene elemente iz etruščanske kulture. Naša saznanja o vjerovanjima Sikula su uslovljena nezaobilaznim ostacima grčkih tragova, koji su snažnim utjecajem preoblikovali verovanja zatečenih starosjedelaca na Siciliji. Karakterističan sikulski kult Palicija je u verziji nastaloj pod utjecajem Grka preživeo u verziji po kojoj je lokalna nimfa Talija rodila Adranusa, boga Vulkana koga su Grci poistovetili sa Hefestom. Adranus i Hefest su prepoznati kao braća blizanci, najpre rođeni od majke nimfe a potom od zemlje jer je ljubomorna boginja Hera naterala Geu, boginju zemlje da proguta njihovu majku nimfu. Kako je nimfa postala dijelom tla nakon što je rodila blizance ona je prihvaćena kao zaštitnica navigacije i agrikulture. U još starijoj verziji grčke mitološke predaje spominje se titan Tythos, koji je bio toliko narastao nakon što je bio izbačen iz majčine utrobe da ga je mogla preuzeti samo Gea, boginja zemlje. U vezi ove mitološke predaje postoji svedočanstvo o ritualnom žrtvovanju dece kako bi se pospešili bolji usevi rodova. Postoji svedočanstvo kako su u Adranasovom hramu Palicijevog oca, Sikuli održavali "večni plamen". Bog Hybla ili boginja Hyblea, po kojima su kasnije sikulski gradovi dobili ime dovede se u vezu sa Demetrom i Korom ali i nimfom Arethusa, što je odraz uticaja grčke Sirakuze na duhovni život Sikula.

Nastavlja se

današnjih Sjedinjenih Država i Meksika kod nekih indijanskih plemena (Anasazi, Apači, Navajo i Hopi) te kod svih visokorazvijenih indijanskih kultura južne Amerike (Azteci, Totlteci, Olmeci, Maje i Inke).

Vjerovatno da se univerzalna poruka ovog simbola prihvatila i širila među narodima koji su bili u kontaktu. Po nekim teorijama se tolika rasprostranjenost ovog simbola vezuje za sve one kulture u kojima su se izrađivali predmeti od pruća gde se pojavljuje na rubovima prilikom pletenja četvrtastih predmeta. Druge teorije pokušavaju da objasne samostalnu pojavu ovog simbola u različitim udaljenim civilizacijama a u skladu sa Jungovom idejom o kolektivno nesvesnom. Možda odgovor o sveopštoj rasprostranjenosti ovog simbola treba potražiti u nebeskim pojavama. Carl Sagan je na osnovu drevnog kineskog rukopisa koji prikazuje varijacije repa komete primetio da je na poslednjem crtežu koji podseća na svastiku, prikazano jezgro komete sa četiri savijena zraka koja

Vinčanskoj kulturi (Srbija) te pećini Devetaški (Bugarska). U grčko-rimskom svetu, prisustvo svastike nije bila novina ali je bila vrlo rasprostranjena i rado upotrebljavana kao dekorativni detalj na predmetima od drveta, keramike, stakla, bakra, gvožđa, zlata i srebra te je kao deo ornamentalnih ukrasa na stubovima, zidovima hramova i privatnih kuća bila često klesana u kamenu. Česta je u zidnim i podnim mozaicima te freskama u rimskim vilama. Svastika je često upotrebljavana kao simbol utisnut na kovnom novcu, kao detalj na oklopima, ratnim šlemovima i štitovima. Na osnovu poznavanja opštih prilika, možemo danas bez dvoumljenja potvrditi da su drevni Sikuli imali saznanja o svastici. Pomalo je nejasno da li je njihovo poznavanje svastike bilo aktuelno tokom boravka u centralnim predelima Italije pre njihovog masovnog pomeranja prema jugu apeninskog poluostrva ili je ono ipak kasnijeg datuma? Poznavanje i upotreba svastike ne spada u autohtoni kulturološki pečat Sikula ali nije isključena mogućnost da su tokom njihovih dodira

Crkva i Župa sv. Klementa, Hrtkovci

Božićni koncert KUDH Bodrog

